

LITOSTROJ

GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA LITOSTROJ

LETO XI.

LJUBLJANA, NOVEMBER 1970

ŠTEVILKA 11

Čimprej v javno razpravo

Piše Milan Vidmar — delegat Litostroja za drugi kongres samoupravljalcev

KONGRES NAJ POTRDI MOČ DRUŽBENEGA VPLIVA, KI GA IMAJO DELAVSKI RAZRED IN SAMOUPRAVLJAVCI NA NAŠ DRUŽBENI RAZVOJ, NAKAŽE NAJ SE TRDNEJŠO POT BODOČEGA DELA SAMOUPRAVLJAVCEV. ZATO SE MORAMO NANJ PRIPRAVITI IN SODELOVATI V PRIPRAVAH, KI JIM MORAMO POSVETITI VSO POZORNOST. NA PRIPRAVAH NA KONGRES MORAMO DOSEČI KAR NAJVEČJE SOGLASJE IN ČIM ŠIRŠI SPORAZUM, DA BI BIL KONGRES ČIM BOLJ STVAREN IN ENOTEN PRI SPREJEMANJU GLAVNIH REŠITEV.

Preložitev kongresa upravičena

Odločitev odbora za sklic in pripravo drugega kongresa, da preloži kongres na mesec maj 1971, je bila povsem upravičena; če upoštevamo, da je odbor posvetil velik pomen pripravam za kongres, je bil prvi rok (november letošnjega leta) resnično prekratek za uresničitev vseh kongresnih namenov.

Ker bodo letos v septembru, oktobru in novembru glavne razprave o vrsti bistvenih problemov nadaljnega razvoja naše dežele, to še bolj potrjuje upravičenost prestavitve kongresa. Vsekakor se bodo v tem času razrešila ali razčistila nešteta nejasna vprašanja, na katera bo moral kongres odgovoriti. Nedvomno bodo tudi problemi, o katerih se bo treba pred kongresom posebej posvetovati in se potruditi, da bi dosegli načelen odgovor tudi z ustreznimi dejavniki v republikah — z republiški sindikati, zvezo komunistov itd., kakor tudi z drugimi odgovornimi družbenimi organi in telesi. Glavna naloga kongresa naj bi bila, da potrdi moč družbenega vpliva, ki ga imajo delavski razred in samoupravljalci na naš družbeni razvoj. Namen kongresa naj ne bo, da bi na njem samo govorili, prikazovali stanje in razpravljali na de-

klarativen način. Potrebno je, da na kongresu spregovori in nastopi naš delovni človek-samoupravljalcev, naš delavski razred kot napredni družbeni faktor, ki naj spodbudi nadaljnji razvoj naše samoupravne družbe. Drugi kongres samoupravljalcev naj bo prelomnica v nadaljnjem našem delu.

Kako naj se pripravimo na kongres

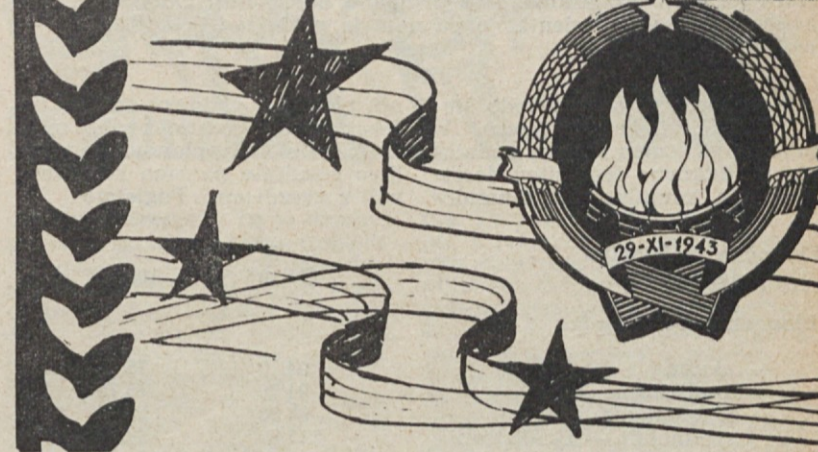
Vsa prizadevanja za predkongresno dejavnost se morajo usmeriti k čim večji in čim temeljitejši javni razpravi o kongresnem gradivu, ki je izbrano za obravnavo na drugem kongresu samoupravljalcev. Priprava gradiva za kongres pa je dolžnost vseh. Jasno je, da bodo poročila iz delovnih organizacij odigrala zelo veliko vlogo, saj so problemi, s katerimi se srečujejo delovne organizacije, različni in vodijo k različnim mnenjem in naziranjem v naši samoupravni praksi.

Preložitev kongresa je omogočila delovnim organizacijam, da v predkongresni dejavnosti še lahko predelajo gradivo in ga dopolnijo s svojimi izkušnjami in mnenji za delo na samem kongresu. V delovnih organizacijah bo potrebno oživiti skupinsko de-

lo tako v osnovnih organizacijah ZK, sindikatu, mladinskih aktivih, kakor tudi v strokovnih službah. Te lahko nudijo veliko strokovno pomoč pri razpravi o kongresnem gradivu, ki naj zajame slehernega samoupravljalca na slehernem delovnem mestu. Le s tako zainteresiranostjo vsakega posameznika bomo dosegli cilj, ki je pred nami in vsem našim samoupravnim družbenim razvojem. Prizadevati se moramo, da se vse te priprave in posvetovanja razvijajo v okvirih javnih razprav, ne pa v zaprtih krogih.

Kje so osnove za razprave o gradivu

V iskanju osnov za razpravo o kongresnem gradivu se nam ni treba preveč ozirati okoli sebe zunaj delovnega področja, v katerem živimo. Dosedanje delo v samoupravljanju nam je odkrivalo zmeraj nove probleme. Vse večji razvoj samoupravljanja postavlja zahtevo po razširitvi materialne osnove samoupravljanja. Z boljšim gospodarjenjem, kot tudi z doslednejšim in učinkovitejšim zmanjševanjem raznih obremenitev gospodarstva ter z omejevanjem administrativnega prelihanja presežkov dela bomo nedvomno našli osnovo za razširitev materialnih temeljev samoupravljanja. Nadaljnji razvoj zahteva, da so organizacije sposobne za čim večje samofinanciranje ob čim manjši zadolženosti pri bankah in tako ustvarijo pomemben del sredstev akumulacije za posebne sklade, s katerimi bi okrepile materialni in družbeni položaj proizvajalcev. Potrebno bo spodbujati modernizacijo proizvodnje; seveda pa se postavlja vprašanje, ali so sredstva posameznih delovnih organizacij za to dovolj velika. Ustvaritev čim bolj izenačenih splošnih pogojev gospodarjenja je bistveni pogoj za hitrejši razvoj samoupravljanja in utrditev orodij ekonomske politike. V razpravi bo potrebno spregovoriti o višjem kvalificiranem, strokovnem in znanstveno raziskovalnem delu ter o upravljalškem delu v sodobnih razme-

Čuvarji neba, tako kot vsi drugi pripadniki naše armade, varujejo enakopravnost in bratstvo naših narodov, največji pridobitvi socialistične Jugoslavije, ki te dni praznuje svoj 27. rojstni dan.

rah nove tehnologije, gospodarjenja in upravljanja, ki ima vse bolj pomembno vlogo pri razvoju splošnega napredka.

Načela dohodka morajo biti dosledno uporabljena kot novo družbeno ekonomsko razmerje z ekonomsko vsebino samoupravljanja na vseh področjih materialne proizvodnje in drugih družbenih dejavnosti. Graditev samoupravnih odnosov na načelu dohodka mora biti v središču stalne idejno politične aktivnosti. Tak boj mora potekati v najmanjši delovni enoti in v vseh širših oblikah združenega dela.

Lahko bi še naštevali področja dela, kot so: devizni sistem, zunanjetrgovinski režim, bančni in davčni sistem, oblikovanje carinske politike, navijanje cen in ustvarjanje monopolnega položaja, intenzivnejša integracija itd., kar so vse problemi, o katerih je potrebno v predkongresni dejavnosti razpravljati. Ne smemo pa pri razpravi pozabiti na nekaj problemov, ki so znotraj delovnega kolektiva, pasivnost posameznih izvoljenih članov samoupravnih organov, slaba udeležba na samih zasedanjih, tako da je

mnogokrat sklepčnost problematična. Nadalje je razmisliti o tem, kako samoupravljanje razširiti na vse člane delovnega kolektiva, ki naj sodelujejo v važnejših vprašanjih nadaljnega razvoja upravljanja v podjetju. Najti je treba način, s katerim se bomo zavzemali za uresničevanje družbeno dogovorjene politike na vseh področjih dela, za premagovanje idejnih odporov pri njenem izvajanju, za preprečevanje raznih nepravilnosti in izrodov na vseh področjih dela ter za to, da bodo onemogočene špekulacije, nezakonitosti in prilaščanje rezultatov tujega dela.

Kongres samoupravljalcev bo seve uspešen le, če si bomo prizadevali, da bodo konkretizirane smernice IX. kongresa Zveze komunistov Jugoslavije. Resolucije kongresa ne smejo biti posplošne in se ne smejo izmikati odgovorom na vsa najvažnejša vprašanja in dileme, ki se danes porajajo v samoupravljanju, in ki jih nakazuje nadaljnji razvoj naše družbe. Da bi to dosegli, pa je potrebno sodelovanje vsakega posameznika, vseh organizacij in služb.

Pomembne naloge

Ena od temeljnih ugotovitev prve seje konference ZKJ se nanaša na samoupravljanje. Gre namreč za ugotovitev, da se socialistično samoupravljanje uveljavlja kot temeljni družbeni odnos, ki predstavlja okvir za vsestranski razvoj naše družbe.

Mnogi mislijo, da je samoupravljanje nepotrebno. Čeprav še vedno nismo našli najbolj ustreznih oblik, to ne pomeni, da odklanjamo vsebino sistema samoupravljanja. Zavedati se moramo, da bomo napredovali le v samoupravnem sistemu, kjer sodeluje velika večina naših delovnih ljudi.

Na osnovi 15. ustavnega amandmaja smo tudi v našem podjetju, zlasti z novim statutom ustvarili temelje za poglobitev samoupravljanja. Prvi primeri že kažejo, da sveti novih samostojnih organizacij združenega dela pridobivajo na pomenu, kar bi lahko pomenilo krepitev materialne baze samoupravljanja. Odločanje na ravni celotne delovne organizacije, zlasti glede delitve dohodka še vedno vpliva na delavce tako, da le-ti stojijo ob strani. Delovne enote, kot sestavni del združenega dela pa pomenijo žal, za enkrat le golo formalnost.

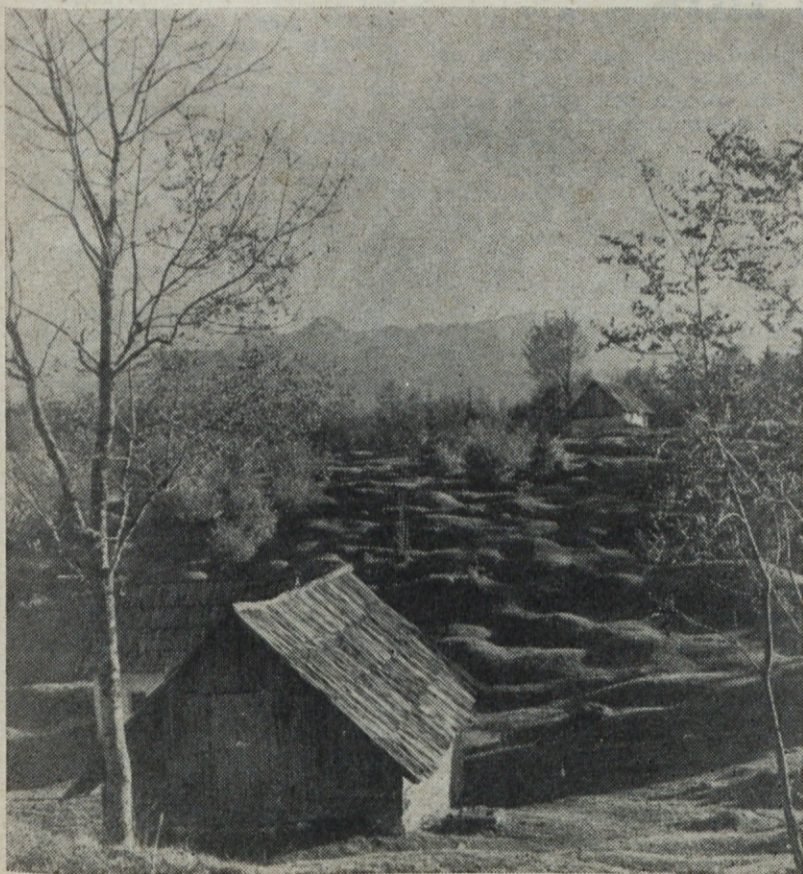
Sklepi konference poudarjajo pomen usmeritve delovnih kolektivov v mednarodno delitev dela, pomen modernizacije proizvodnje, iskanja lastnih rešitev in druge pozitivne akcije v obdobju po reformi. Konferenca je opozorila na vrsto negativnih pojavov s področja ekonomike. Značilna je naraščajoča inflacija in nestabilnost, velik primanjkljaj v plačilni bilanci, počasnejša rast industrijske proizvodnje, povečevanje življenjskih stroškov itd. Ena izmed najpomembnejših negativnih značilnosti je slabitev materialne osnove delovnih, zla-

sti proizvajalnih organizacij. Gre za pojave koncentracije sredstev zunaj tistih, ki jih proizvajajo. Sredstva akumulacije se tako koncentrirajo v bankah, zunanjetrgovinskih, reekspozitnih in podobnih organizacijah.

Značilnost naše proizvodnje je predvsem v velikem deležu živega dela. Da bi modernizirali proizvodnjo, nameravamo razširiti dejavnost in proizvodnjo. Morda razširitev dejavnosti z gospodarskega vidika ni bila najbolj primerna, toda v tem položaju je brez dvoma pozitivna in v prid neposrednemu proizvajalcu.

Z ozirom na nedosledno izvajanje reformskih načel, kažejo sklepi prve seje ZKJ na vrsto stabilizacijskih ukrepov. Ti bodo na eni strani ustvarili možnosti za razbremenitev gospodarstva, na drugi strani pa, vsaj tako upamo, zmanjšali davke, prispevke in različne obveznosti.

(Nadaljevanje na 2. str.)

Tam za gorami, na Vogarju... (Foto O. Dolenc)

Naš barometer

Ko smo na začetku leta konstruirali naš barometer, smo bili dokajšnji optimisti — upali smo le dobro. Zato smo za pokončno črto »100,00%« — december — dodali še nekaj prostora, da bi se naši stolpčki ob koncu leta pomaknili za kak odstotek preko nje. Toda že ob koncu oktobra, za katerega danes odčitavamo rezultate, smo v zagati. Ob pogledu na barometer takoj opazimo, da trije stolpčki že presegajo decembrsko črto, trije so komaj dosegli septembrsko, stolpčki osebnih dohodkov pa je neke v sredini. Če bi hoteli vse rezultate prikazati s stolpčki, bi ga morali še za enkratno njegovo dolžino podaljšati. Toda zaradi tega si ne bomo belili glave. Pomagali smo si tako, da smo k stoodstotni izpolnitvi dodali še odstotkovni številčni presežek. Zaostajajoči stolpčki pa imajo še dovolj prostora za svoje raztezanje. Kar poglejmo barometer! Odčitavamo za konec oktobra, za orientacijo pa nam je pokončna črta »83,33%« — oktober.

Poglejmo, kaj nam povedo številčni odčitki iz barometra. V prvem številčnem stolpcu podajamo odstotkovno izpolnitev desetmesečnih kumulativnih dinamičnih

planov, v zadnjem stolpcu pa desetmesečno odstotkovno izpolnitev celoletnih planov. Zadovoljive rezultate pa smo zaznamovali z zvezdicami. Poglejmo:

Finančna realizacija:	%	%
— fakturirana	134,10*	108,08*
Blagovna proizvodnja:		
— skupna	94,19	75,67
— finalizirana	94,56	75,75
— odpremljena	90,08	72,15
— avtomobili — finalizirani	215,89*	189,88*
— avtomobili — odpremljeni	206,71*	181,80*
Osebnih dohodki		
— izplačani	107,96	89,58

Brez zvezdic so ostali tisti rezultati, ki so manjši od 100% v prvem stolpcu oziroma manjši od 83,33% v drugem stolpcu. Izjema so le izplačani osebni dohodki, pri katerih je gornji kriterij ravno obraten. Podobno smo obrazložili gornje stolpce že tudi v vseh dosedanjih odčitkih in pregledih. Danes pa dodajamo še nekaj novega: pri tistih kategorijah, kjer so rezultati v drugem stolpcu večji od 100 odstotkov, smo že izpolnili letni plan! Stotico pa najdemo tokrat poleg avtomobilov tudi pri fakturirani realizaciji, kar je zelo lep uspeh! Kasneje bomo videli, da je podoben uspeh dosegla PE VET pri proizvodnji kisika. V septembrskem članku pa smo za podobne zasluge že pohvalili PE PA in orodjarno.

Kljub izpolnitvi letnega plana fakturirane realizacije pa je še mnogo, mnogo preslag, da bi izpraznili čašico na ta račun. Fi-

nančniki pravijo, da je potrebno fakture (račune) tudi vnovčiti. In sploh — napraviti obračun, podoben kot ga napravijo za vsako četrtletje oziroma zelo točnega ob koncu leta za celo leto. In ko so ga izdelali za letošnjih prvih devet mesecev (trčetrtletje), z njim ne moremo biti najbolj zadovoljni. Sicer pa — sodelujmo pri obravnavi trčetrtletnega poslovnega poročila za leto 1970, ki nam je bil ravno te dni dostavljen in se seznanimo z njim.

Mi pa pojdemo dalje po navadni poti in si oglejmo, kako smo izpolnjevali plane skupne proizvodnje za posamezne proizvodne enote oziroma vrste proizvodov. Menimo, da nam tak pregled le omogoči, da smo obveščeni, kako nam gre, do kam smo prišli in kaj nas še čaka do konca leta. Pregled izgleda na koncu oktobra takole:

	%	%
Cementarne	97,46	72,17
Talni transport	60,05	46,62
Žerjavi, reduktorji	83,23	69,41
Turbine	73,83	56,55
Črpalke	76,16	68,18
Diesel motorji	83,68	74,27
Strojni deli	90,08	63,57
Stiskalnice	105,92*	90,24*
Orodje	136,00*	115,20*
PE FI — skupno	81,89	65,20
PE MO	112,53*	90,25*
PE PK	94,44	77,46
PE VET	131,24*	107,58*
Podjetje — skupno	94,19	75,67

Pregled je napravljen na enak način kot odčitki iz barometra. Prvi številčni stolpec prikazuje odstotkovno izpolnitev desetmesečnih kumulativnih dinamičnih planov, zadnji pa desetmesečno odstotkovno izpolnitev celoletnih planov. Tudi tu smo zadovoljive rezultate zaznamovali z zvezdicami. Omenili pa smo že, da je orodjarna že prejšnji mesec izpolnila letni plan, ta mesec pa se ji je pridružila tudi PE VET s svojo proizvodnjo kisika. In kdo bo naslednji? PE MO je zelo blizu cilja.

Na koncu pa poglejmo delo podjetja oziroma njegovih proizvodnih enot še nekoliko drugače. Koliko svojih obveznosti opravi

	I—VI	VII	VIII	IX	X	I—X
PE FI	36,74	7,48	6,30	6,72	7,96	65,20
PE MO	53,65	9,23	8,11	9,42	9,84	90,25
PE PK	49,56	4,73	5,95	7,83	9,39	77,46
PE VET	66,13	9,20	9,54	10,91	11,80	107,58
Podjetje skupno	44,75	7,45	6,81	7,79	8,87	75,67

V. N.

Nova stanovanja

V prejšnjih številkah časopisa smo objavili več podrobnosti o gradnji treh stanovanjskih stolpnic na odstoplenem litostrojskem zemljišču, kjer SGP Sava z Jesenic gradi stanovanja predvsem za potrebe litostrojskih kupcev. Danes objavljamo sliko gradbišča.

Kljub težavam pri dobavi gradbenega materiala teče gradnja stanovanj skoraj po določenem rokavniku. Preko 100 Litostrojanov bo imelo tu svoj novi dom. Prvi se bodo lahko vselili že v oktobru 1971.

Pisali so o nas . . .

V Delu z dne 9. 9. 1970 je izšel članek z naslovom: OVIRA JE PREVISOKA, KUPCI HOČEJO KREDIT. Članek objavljamo nekoliko skrajšan.

V zadnjih dneh, ko so v Litostroju slovesno vihrale zastave — praznovali so 20-letnico samoupravljanja v podjetju, so tudi v svečanih govorih ugotavljali, kako pogumno in izredno optimistično je bilo pred skoraj četrt stoletja s proizvodnjo tako izredno zahtevnih izdelkov, kot so vodne turbine. Potem pa so kar nenadoma prišla v ospredje vprašanja, kaj storiti, da bodo kakovostni izdelki tudi poceni in povrh vsega narejeni v razmeroma kratkem času. Komaj so razrešili ta vprašanja, že se je pojavilo novo. Kako izdelke prodati? Prednost in pravzaprav možnost ima tako na domačem kot na tujem trgu pravzaprav samo tisti, ki lahko počaka na plačilo, ki kupcem ponudi kolikor mogoče ugodne kreditne pogoje.

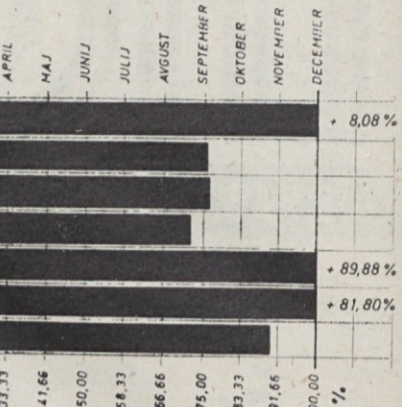
Gre namreč za to, da Litostroj finančno ni dovolj močan, da bi razen kakovostnih izdelkov po primernih cenah ponudil kupcem še kredite. Tudi v bankah je denarja vselej premalo in v skladu za kreditiranje izvoza opreme prav tako.

Dostikrat Litostroju ne preostane drugega, kot da ponudi

izredno nizke cene in na ta način kupca pripravi do tega, da se mu potem bolj splača kupiti pri Litostroju in plačati v gotovini, kot pa pri konkurenčni firmi vzeti opremo na kredit. Letos delajo v podjetju s polno zmogljivostjo in imajo tudi že veliko naročil za prihodnje leto. Dosegli bodo 400 milijonov dinarjev celotnega dohodka, ob koncu leta pa jim bo ostalo okoli 30 milijonov dinarjev akumulacije. Tudi osebni dohodki v podjetju znašajo poprečno 1.350 din na zaposlenega.

Ob 23. obletnici podjetja in v času, ko se je samoupravljanje v Litostroju že prevesilo v tretje desetletje, se 3200-članski delovni kolektiv z utemeljenim ponosom ozira na prehojeno pot. Ne pozabijo omeniti, kako so tudi v najtežjih letih uspešno premagali vse poslovne težave in kako se niti enkrat niso spremenili v politično tovarno, ki bi z dotacijami in drugimi oblikami pomoči živel na račun drugih.

Čprav so bili Titovi zavodi Litostroj ustanovljeni predvsem zato, da bi v njih izdelovali turbine za vodne elektrarne, so tudi dandanes tehnološko zahtevne turbine le še del dokaj obsežnega proizvodnega programa. Med turbinami so tudi takšni velikani, kot sta tisti dve v hidroelektrarni Zlatoličje, ki imata vsaka

(Nadaljevanje s 1. str.)

POMEMBNE NALOGE

Poseben problem pa je za nas odhajanje delavcev v tujino. Z organizirano družbeno akcijo bi zlasti v delovnih organizacijah želeli obdržati potrebne strokovnjake. Seveda tako, da bi jim kar najustrezneje rešili njihove materialne probleme. Tega vprašanja se lotevamo tako, da skušamo delovna mesta v proizvodnji preverdati. Toda velika fluktuacija nam onemogoča kakršnokoli stabilizacijo strokovnosti, kar znatno vpliva na rezultate dela.

Konferenca je ugotovila, da so bili v preobrazbi družbene vloge ZK in v demokratizaciji odnosov na osnovi IX. kongresa ZKJ doseženi pomembni rezultati. Če s tem primerjamo delo naše organizacije, potem lahko ugotovimo, da še zdaleč nismo storili vsega, kar bi preseglo okvire formalne reorganizacije. Na konferenci so poudarili tudi, da se mora ZK močneje opreti na delavce, neposredne proizvajalce, ki so s svojo samozavestjo in delom temeljni nosilci samoupravnega socialističnega razvoja.

Konferenca je med drugim ugotovila, da sprejemanje mladine v zvezo ni le vprašanje strukture ali organizacije, pač pa vprašanje zagotovitve revolucionarne prakse v ZK in naši družbi nasploh. Komunisti se morajo zavzemati za takšne odnose, ki bodo omogočali zlasti mladini večji vpliv in aktivnost v družbeno političnem življenju in v samoupravljanju. V naši organizaciji ZK sicer skrbimo za stalen dotok mladih, toda za to, da bi mladino aktivirali, naredimo bore malo. Dogaja se nam, da se mnogi ne vključijo v politične tokove, kar vpliva na oceno dela organizacije kot celote. Pohvaliti moramo aktiv mladih komunistov, za katerega bi lahko dejali, da je skupina mladih, ki vedo, kaj hočejo.

K. V.

Boj proti alkoholu

V novembru potekajo obširne akcije po vsej Sloveniji pod geslom: »Alkohol in delovni človek.« V zvezi s to akcijo je republiški koordinacijski odbor za boj proti alkoholizmu, s sodelovanjem občinskih koordinacijskih odborov, krajevnih skupnosti, sindikata, delovnih organizacij in rdečega križa izdelal obširen program za boj proti alkoholizmu.

Iz tega programa je razvidno, da bodo na posvetih s predstavniki delovnih organizacij razpravljali o boju proti alkoholu v podjetjih. Po dogovoru s pedagoško službo bo v vseh slovenskih šolah ena učna ura posvečena razgovoru o alkoholu in njegovem vplivu na mlad organizem ter nalogam mladinskih organizacij v boju proti alkoholizmu.

O tej temi bodo predavali tudi na televiziji in na radiu, posvetili ji bodo članke v tisku in še posebej se bodo o tej temi pogovorili na sestankih na terenu.

Pri izvajanju tega programa ima posebno važno nalogo sindikalna organizacija. V razgovorih s predstavniki republiškega sveta je bilo poudarjeno, da mora boj proti alkoholizmu postati sestavni del delovnega programa sindikata. Taka odločitev je tudi pravilna, saj je vsakemu podjetju mnogo do tega, da bo akcija boja proti alkoholizmu uspešna. Prav gotovo bo ta akcija pozitivno vplivala na produktivnost delavca in s tem na povečano proizvodnjo podjetja.

S. M.

Urejevanje samoupravnih razmerij

Problematika uporabe XV. ustavnega amandmaja

Iz določil XV. ustavnega amandmaja izhaja, da delovna organizacija ureja svoja samoupravna razmerja tako, kot ji to najbolj ustreza. Ustavna določila ne dajejo delovni organizaciji nikakršnega »recepta«, vendar se mora delovna organizacija pri urejevanju samoupravnih razmerij držati načela, da je v vsaki delovni organizaciji organ upravljanja delavski svet in da na ravni samostojne organizacije združenega dela prav tako lahko obstaja samo en organ upravljanja. Za ta organ upravljanja ustava ne predvideva naziva, temveč vsaka delovna organizacija lahko da organu naziv, ki najbolj ustreza. Pri nas je to svet samostojne organizacije združenega dela.

Pri razreševanju samoupravnih medsebojnih odnosov je v praksi prihajalo do raznih negativnih tendenc kot npr.:

- da se število članov delavskega sveta in sveta delovne enote zmanjša. Ta tendenca pomeni zoževanje pravice odločanja oziroma, da ozki krog delavcev odloča o celotnem poslovanju delovne organizacije;
- za člane organa upravljanja se voli čim manj neposrednih proizvajalcev oziroma po drugi strani čim več tehokratov in birokratov;
- da se mandat članov organa upravljanja v celoti podaljša na 4 leta. Takšna težnja v resnici pomeni formiranje manjše skupine, ki bo lahko na legalen način pod krinko osvojenih samoupravnih razmerij odločala v daljšem časovnem obdobju;
- da se pravica odločanja organov upravljanja zoži, da se nasprotno pravica odločanja kolegialnih in individualnih izvršilnih organov razširi;
- da se kolegialni izvršilni organ voli in ne imenuje ali da se

PO SPREJETJU NOVEGA STATUTA PODJETJA SMO NA PODLAGI USTAVNEGA AMANDMAJA XV. DOBILI NOVE ORGANIZACIJSKE OBLIKE. SAMOUPRAVLJANJA, KAR SE POSEBEJ ODRAŽA NA FORMIRANJU NOVIH KOLEGIALNIH IN INDIVIDUALNIH IZVRŠILNIH ORGANOV. ŽE PRI SESTAVI STATUTA, ŠE BOLJ PA SEDAJ PRI UPORABI NJEGOVIH DOLOČIL, MORAMO POSEBNO POZORNOST POSVETITI PREDVSEM VSEBINSKIM SPREMEMBAM PRI RAZREŠEVANJU MEDSEBOJNIH SAMOUPRAVNIH RAZMERIJ, NOVIM OBLIKAM IN MOŽNOSTIM, PRAVICAM IN DOLŽNOSTIM OZIROMA VSEM POJAVOM, KI SPREMLJAJO OSVAJANJE NOVIH ORGANIZACIJSKIH OBLIK SAMOUPRAVLJANJA

vanj lahko imenuje samo osebe, ki delajo na določenih delovnih mestih z določenimi kvalifikacijami itd.;

— da se v kolegialnem izvršilnem organu (poslovni odbor—upravni odbor) skoncentrira vsa »oblast«.

Če še nadalje opredeljujemo napačna stališča ugotovimo, da je precej razširjeno mišljenje, da je kolegialni izvršilni organ lahko samo poslovni odbor. Pri nas smo obdržali stari naziv UO. Zagovorniki te ideje imajo za cilj koncentriranje pravic odločanja na manjšo skupino delavcev. Nekateri mislijo, da je direktor kot individualni izvršilni organ lahko mandatar liste za člane poslovnega odbora. V nekaterih primerih se predvideva, da poslovni odbor sklepa o izključitvi delavcev iz delovne organizacije, kršitvi delovne discipline, o razporeditvi na drugo delovno mesto itd. Jasno je, da je takšna koncepcija pri razreševanju medsebojnih razmerij v nasprotju z intencijo določil SZDR, da o širši problematiki ne odloča samo en kolektivni organ, temveč več organov vsak na svojem področju. Gre za to, da bi bili vsi kolektivni izvršilni organi čim bolj seznanjeni s področjem, v okviru katerega odločajo. To se lahko doseže tako, da za razna področja ustanovljamo svoje kolegialne izvršilne organe, ki pa so si po svojih pravicah in dolžnostih enakopravni in ne smemo dovoliti, da bi imel kateri koli organ prevladujoč vpliv nad drugim. Pravilno je stališče, da so vsi kolegialni izvršilni organi enako

pomembni in da naj vsak tak organ ne glede na naziv popolnoma samostojno odloča v okviru danih pristojnosti.

Iz statuta delovne organizacije mora torej jasno izhajati, da je v delovni organizaciji organ upravljanja samo delavski svet, v organizaciji združenega dela pa svet delovne enote (SSOZD). Zavedati se moramo, da so odločitve organov upravljanja drugačne od odločitev kolegialnih izvršilnih organov. Njihove odločitve se razlikujejo po kvaliteti. Organi upravljanja, delavski svet in svet delovne enote, odločajo izključno na podlagi določil statuta, splošnih aktov, planov in drugih načelnih predhodnih odločitev organa upravljanja. Kolegialni izvršilni organ ne more odločati, če nima poprej za svojo odločitev rešitev izraženo v statutu, v splošnem aktu, letnem planu ali kateri načelni odločitvi organa upravljanja. Organi upravljanja so torej kreatorji v reševanju medsebojnih odnosov, medtem ko kolegialni izvršilni organi lahko delajo in odločajo samo v okvirih kreativnih odločitev organa upravljanja.

Direktor — individualni izvršilni organ

Ena od bistvenih sprememb sedanje pozitivne pravne ureditve je tudi v spremembi funkcije dosedanjega direktorja oziroma organa upravljanja. Direktor torej ni več organ upravljanja, to je sedaj le delavski svet, medtem ko je direktor njegov individualni izvršilni organ. Njegova dosežanja funkcija upravljanja je prešla sedaj v izključno izvršilno funkcijo, vendar ne moremo govoriti, da je sedanja funkcija direktorja bistveno nova oziroma povsem nasprotna dosedanji. Ob izvajanju svoje izvršilne funkcije direktor odloča o delu drugih in sodeluje s tem v upravljanju delovne organizacije. Vsekakor temeljni položaj direktorja oziroma individualnega izvršilnega organa v delovni organizaciji izključno na obsegu pooblastila, ki mu ga da najvišji predstavniški in upravni organ — delavski svet. Bistveno je le, da niti v svoji izvršilni funkciji niti v funkciji odločanja, ne more preseči meja pooblastila, ki mu ga daje samoupravni organ. Pooblastilo najvišjega samoupravnega organa lahko obsega vodenje poslovanja in izvrševanje sklepov delavskega sveta v skladu z ustrezno delitvijo obeh funkcij med kolegialnim in individualnim izvršilnim organom. Nedvomno pa ostaja še vedno izključno področje individualnega izvršilnega organa individualno zastopanje in predstavljanje delovne organizacije, razmerje direktorja do tretjih oseb in družbenih skupnosti oziroma še vedno ostane zunanje razmerje isto. Po dosedanjih predpisih bi bil direktor za svoje delo osebno odgovoren delavskemu svetu, upravnemu odboru in delovni skupnosti. Glede na novo razdelitev funkcije upravljanja in izvršilne funkcije lahko sedaj govorimo le o osebni odgovornosti direktorja delavskemu svetu in delovni skupnosti v okviru dobljenih pooblastil.

Dolžnosti in odgovornost članov organov upravljanja

Dolžnosti članov organov upravljanja in njihova odgovornost za delo v teh organih niso

urejene s predpisi. To je izrazito področje samoupravnega urejevanja razmerij v delovni organizaciji. Pri opravljanju svojih funkcij imajo člani organov upravljanja s statutom in poslovnikom o delu organa upravljanja določene pravice in dolžnosti.

Funkcija člana organa upravljanja delovne organizacije je funkcija, ki se opravlja prostovoljno; z izvolitvijo za člana organa upravljanja zadrži izvoljeni v vsem enak položaj, kot ga imajo vsi ostali člani delovne skupnosti; funkcija člana organa upravljanja je začasnega značaja; funkcijo opravlja amatersko — neprofesionalno, saj za delo v organu upravljanja ni plačan.

Ena od najpomembnejših dolžnosti je priprava na sejo organa upravljanja. Član organa upravljanja je dolžan, da se spozna z materialom za sejo, da prouči predložene predloge in odločitve, da lahko pride na sejo dobro pripravljen. Član organa upravljanja je dolžan prisostvovati vsaki seji organa upravljanja. Odsotnost s seje organa upravljanja je mogoče samo iz resnično opravičljivega razloga, o čemer mora pravočasno obvestiti pristojno službo organa upravljanja ali predsednika.

Dolžnost sodelovanja v delu organa upravljanja zajema več obveznosti člana organa upravljanja.

nja. Po potrebi postavlja vprašanja direktorju ali drugim vodilnim delavcem podjetja v zvezi z njihovim delom in izvrševanjem sklepov organa upravljanja. Dolžan je, da druge člane organa upravljanja obvesti o mnenju in predlogih članov delovne skupnosti iz njihove samoupravne enote. Imeti mora svoje stališče do vprašanj, ki so na dnevnem redu seje organa upravljanja in mora se o posameznih predlogih in odločitvah opredeljeno izjasniti.

Člani organov upravljanja delovne organizacije so odgovorni za svoje delo članom delovne skupnosti. Član organa upravljanja odgovarja delovni skupnosti, če ne deluje v delu organa dovolj aktivno. Odgovorni so tisti člani organa upravljanja, ki so za določeno konkretno odločitev glasovali. Član organa upravljanja je tudi odgovoren za kršitev predpisanega reda na seji organa upravljanja. Za poslednji mero pri kršitvi dolžnosti in pravic, za katero odgovarja član organa upravljanja organu samemu in delovni skupnosti, velja odpoklic.

Seveda pa s sprejetjem novega statuta in izvolitvijo organov upravljanja v oblikovanju in dograjevanju internega sistema samoupravljanja še nismo rekli zadnje besede.

M. K.

Brezalkoholne pijače

Morda ni bilo pravilno, da je precej članov delovne skupnosti odklonilo brezalkoholno pijačo, ki jim je bila v dneh proslave 20. obletnice delavskega samoupravljanja brezplačno na razpolago.

Razdeljenih je bilo nad 3000 steklenic brezalkoholnega piva, vrnjenih pa ni bilo približno 1000 steklenic. S tem so povzročili precejšnjo škodo podjetju, tak odnos pa prav gotovo ni pravilen tudi nasproti delovni skupnosti.

Dne 4. septembra je bil redni delovni dan in je bilo treba delati do 14. ure. Točenje alkoholnih pijač v tem času ni dovoljeno, posebno še iz varstvenih razlogov. Brezalkoholno pivo je povsem primerno in zdravilno za delovnega človeka. O nastali škodi in o odklonitvi brezalkoholnega piva je bilo obveščeno tudi podjetje Talis iz Maribora. Spročili so nam, da je za to pivo izredno zanimanje, ne samo v Sloveniji, ampak tudi v drugih delih države, da se jim do sedaj še ni primerilo, da bi delavci kakega kolektiva to pivo odklonili. Predlagali so, naj bi vsem članom ponovno razložili koristnost te zdravilne pijače.

Vrsta piva, ki ga mi poznamo pod imenom KARAKAT, zlasti cenijo v zapadno evropskih deželah. Mnoge pivovarne zapadne Nemčije ga proizvajajo in prodajajo pod različnimi imeni: Mals trunk (sladni napitek), Karamalz itd. Osnovne surovine so popolnoma enake kot za ostale vrste piva: ječmenov slad, hmelj, kvas in voda, s to razliko, da je temu pivu dodana še določena količina grozdnega sladkorja in vitamina C. Grozdni sladkor daje te-

mu pivu značilen sladokokus. To pivo priporočajo zlasti v bolnišnicah, kjer želijo doseči čim hitrejšo okrevanje bolnikov, predpisujejo ga tudi slabokrvnim. Pivo je zelo primerno za tovarniške menze in za šoferje, in sicer zato, ker se je škrob spremenil samo do monosaharidne oblike, a zelo majhen del se fermentira v alkohol, ki se giblje do 0,5 vol. %. Zaradi tega je KARAKAT visoko kaloričen. Kalorije se pri prebavi alkohola mnogo hitreje porabijo kot one iz škroba, zato nam je jasno, zakaj to pivo priporočajo prav težkim fizičnim delavcem. KARAKAT vsebuje tudi hmeljno smolo »lupulin«, ki deluje pomirjevalno na živčni sistem. Pivo priporočajo ljudem z občutljivim želodcem in vsem tistim, ki trpijo zaradi nepravilne prebave.

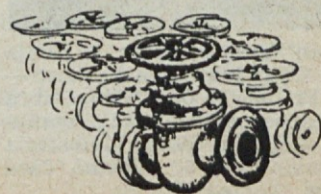
Podjetje je z nabavo tega piva želelo koristiti članom delovne skupnosti. Podjetje Talis se je odločilo, da nam dobavi ponovno to pivo, in sicer izboljšano glede barve in okusa.

Ker je to pivo prav gotovo delavcem koristno, ga bodo prodajali v restavraciji in vseh bifejih tudi v naslednjih dneh.

S. M.

Sprehod pozimi (Foto O. Dolenc)

Litostroj-Renault

Te dni poteka leto, odkar smo v LITOSTROJU, v preurejeni dvorani odpreme, pričeli s proizvodnjo avtomobilov. V izredno kratkem času opremljena stavba in parkirni prostori so pred letom dni sprejeli ne le prve avtomobile, temveč tudi prve sodelavce, ki so se javili na naše razpise. Prišli so od vseh vetrov. Večina jih še nikoli ni delala v proizvodnji avtomobilov in za večino je bila to tudi prva zaposlitev.

Odgovorni delovodje so imeli težko nalogo, iz tega novega kolektiva ustvariti homogeno ekipo, ki naj bi izpolnila naloge, ki so stale pred nami.

V začetku smo organizirali delo tako, da so se posamezne skupine privadile določenim delovnim operacijam na posameznih tipih avtomobilov. Pri veliki proizvodnji enega in istega tipa avtomobilov, kot je to bilo v začetku, se je tak način dela pokazal kot pravilen in proizvodnja je rastla iz dneva v dan. V januarju smo že dosegli planirano dnevno količino avtomobilov, vendar z nekajtedensko zakasnitvijo, tako da smo še vedno »capljali« za zastavljenimi nalogami. Upoštevati smo morali še vremenske razmere, saj je bilo delo organizirati v ostrem mrazu in velikem snegu veliko težje.

Po nekaj mesecih so posamezniki dosegali že dokaj dobre rezultate v svojem delu, pritok novih sodelavcev se je ustavil, večjih fluktuacij nismo imeli. Tako se je ekipa vedno bolj utrjevala, isti ljudje so spoznavali delo na različnih tipih avtomobilov in se vedno bolj prilagajali utripu dela v obratu. S prihajajočo pomladjo in poletjem je težav manj in možnosti za delo so bile precej boljše.

Ko danes gledamo na prvo leto naše nove dejavnosti v LITOSTROJU, lahko z zadovoljstvom ugotovimo, da nam je uspelo realizirati večji del postavljenih nalog in da imamo v proizvodnji ekipo sodelavcev, ki so sposobni reševati pred njih postavljene probleme. Nekaj najstarejših po stažu vam želimo predstaviti.

Slavko Zaletelj, rojen 12. januarja 1952 v Malem Globokem, prišel v podjetje 30. 10. 1969. Stanuje še vedno doma na Dolenjskem v Malem Globokem 5, odkoder dnevno prihaja na delo. Zaposlen je v montaži in smo z njim zadovoljni. Zanj je delo v proizvodnji avtomobilov prva zaposlitev.

Vladimir Vidic, rojen 18. januarja 1950 v Ljubljani, zaposlen od 7. 11. 1969. Stanuje v Ljubljani, Zofke Kvedrove 20 (rekli bi — čez cesto). Zaposlen je v montaži, sedaj se je vpisal na srednjo tehniško šolo. Tudi v šoli mu želimo veliko uspeha.

Karl Gumilar, rojen 13. maja 1949 v Murski Soboti, prišel v podjetje 7. 11. 1969, stanuje v Ljubljani, Einspielerjeva 5b. V avtostroki je že bil zaposlen, pri nas smo ga pričeli dela na rezuhi avtomobilov in predpostavljeno so z njim zadovoljni.

Anton Koželj, rojen 12. avgusta 1949 v Vrhtrebnju na Dolenjskem. Pri nas je od 1. 11. 1969, stanuje pa še vedno doma v Vrhtrebnju, odkoder dnevno prihaja s tovarniškim avtobusom na delo. Tudi za njega je delo pri nas prva zaposlitev.

Pavel Špelko, rojen 22. junija 1949 v Dolenjem kotu, pri nas od 11. 11. 1969, pred tem je bil kratek čas zaposlen v INISU Novo mesto. V službo se vozi vsak dan z avtobusom in ker je doma razmeroma daleč (pri Novem mestu), je to zanj še dodatna obremenitev. Kljub temu je v najbolj prizadevni skupini.

Vinko Pečjak, rojen 10. januarja 1946 v Hinjah pri Novem mestu, pri nas od 2. 12. 1969. Stanuje doma v Hinjah, odkoder se vozi na delo vsak dan. Zaposlen je v montaži skupaj s tov. Špelkom, s katerim sta najboljša skupina montaže. Zanj je delo pri nas prva zaposlitev.

Dušan Ljuboja, rojen 7. junija 1945 v Ostri luki (Sanski most — BiH). Pri nas je od 27. novembra 1969, zaposlen v montaži, stanuje v samskem domu Litostroja na Djakovičevi 57. Večino časa dela na montaži R 8/10.

Tako so prišli, in nekateri se še sedaj vozijo od vseh vetrov vsak dan na delo. Posebno tisti, ki morajo že zelo zgodaj vstati da ujamejo avtobus in pridejo pravočasno na delo, pri tem pa ne zamujajo in so pri delu prizadevni, zaslužijo našo pozornost. Veseli so, da so med nami in tudi mi smo veseli, da jih imamo in da nam po najboljših močeh pomagajo izpolnjevati postavljene naloge.

Dr. inž. Vlado Jordan

Tri leta dela in izkušenj

(Nadaljevanje)

Teokoemu poslovanju administracije posvečajo mnogo skrbi. Če bi imel kdo poln predal neresene pošte, bi ga imeli za nesposobnega. Za raznašanje pošte iz oddelka v oddelk nima vsak oddelk svojega kurirja, niti tega ne opravljajo sami uslužbenci. Nekaj kurirjev opravlja »poštno« službo po vsem podjetju. Tega obhodijo večkrat na dan. Ti poznajo vsak kotiček in pošta potuje brez zastoja, četudi je pošiljatelj ali prejemnik trenutno odsoten. Nikoli nisem videl podpisne knjige za predajo dopisov; kot so mi rekli, gre tu za zaupanje. Pri nas se to najbrž ne bi uveljavilo.

Plače smo prejeli vedno predzadnji ali kvečjemu zadnji dan v mesecu za tekoči mesec in vselej so bile točno obračunane. Njihov oddelk IBM pa je dokaj skromnejši kot npr. naš, tako po številu strojev, kot po številu nameščencev. Seveda ne dolžim našega oddelka IBM za neažurnost obračunavanja naših plač. Vzroke za to je vsekakor iskati v večji zamotanosti naših tarifnih pravilnikov. Poleg dvanajstih rednih plač v letu smo vsi prejeli še dve izredni mesečni plači, ki sta bili, zaradi manjšega obdavčevanja, celo nekoliko večji kot redne.

Pri obračunavanju potnih stroškov za službena potovanja sem doživel presenečenje, da so mi vrnili celo napitnine šoferjem taksijev ali hotelskim vratarjem, čeprav nisem mogel predložiti potrdila zanje. Na to mojo pravico me je opozorila sekretarka našega oddelka, podpisu mojega šefa pa se računovodja ni smel upirati.

Vendar pa sem slišal v podjetju tu in tam godrnjanje nad preveliko birokracijo, čeprav sem je opazil mnogo manj kot pri nas. Nekdo mi je celo rekel, da je njihova domovina Avstrija neozdravljivo bolna na »birokratomaniji«. Kajti po razsulu monarhije, ki je bila nekajkrat večja od današnje republike, je morala baje prevzeti večino nekdanjega uradništva, ki se še do danes ni bistveno zmanjšalo. Tej izjavi pa ne morem povsem verjeti, saj jim kot Jugoslovan lahko samo zavidam, da imajo tako malo birokracije.

Delavnice in socialne razmere

Vem, da bi bil za naše čitatelje najbolj zanimiv opis delavnice in razmer v njih, toda žal prav o tem lahko najmanj povem. Moje vsakdanje delo me je pač vezalo na študijsko sobo in laboratorij. Pri slučajnih obiskih delavnice nisem opazil nič takega, kar bi se posebno razlikovalo od naših razmer. Stroji so morda še starejši od naših (tudi podjetje je že davno praznovalo svojo stoletnico), dasi ne manjka med njimi tudi modernih. Prostori so deloma zelo stari, nastajali so pač z dozidavami in predelavami; nekatere novejšje dvorane pa so zelo sodobne. Livarne jeklene litine nimajo, saj je le-teh dovolj v Avstriji. Kot je znano, pa lahko tudi na starih strojih izdelajo dobre izdelke, seveda, če jih upravljajo iste strokovne roke dolgo vrsto let.

Iz livarne sive litine se širi ob livnih dneh precejšen smrad, toda nad tem se nihče glasno ne pritožuje, čeprav stoji tovarna v strnjeno pozidanem predmestju, spada pač k stoletni tradiciji. Tudi nesreče se dogajajo tu in tam, tako kot pri nas; nekajkrat sem videl rešilni avto na dvorišču, ali črno zastavo na drogu. Tovarniška menza, ki je komaj malo večja gostilniška soba, sprejme vsak dan vsaj polovico vseh uslužbencev. Tu imajo samo pol ure časa za kosilo. Domov lahko skoči na kosilo samo tisti, ki stanuje v neposredni bližini. Toda vsi se lepo disciplinirano razvrstijo pri mizah v več izmenah med 12. in 14. uro, v točno določenih časovnih presledkih. Kosilo je za vsakogar na pol zastonj (z regresom tovarne), na voljo

pa je vsak dan samo ena izbira, in to še kar okusna. Toda trebih ti pri tem pač ne bo zrastle. Tovarniška ambulanta je še skromnejša kot naša. Zaposleni sta dve medicinski sestri, zdravnik pa pride samo za dve uri dnevno. Zdravljenje je zastonj, čakalnica je pa skoraj vedno prazna. Običe jo menda samo tisti, ki je zares potreben zdravniške pomoči, ali pa še od teh ne vsak.

V podjetju je bilo precej vidno delovanje sindikalnega združenja, v katerem složno sodelujejo vse politične stranke. Prav tako kot pri nas se to združenje poteguje za razne ugodnosti delavcem in nameščencem, prireja množične izlete z velikim denarnim popustom, omogoča jim nakup v trgovinah s popustom itd.

Osebnostni odnosi v podjetju

Teško je reči, ali je v vsakdanjem življenju bolj zadovoljen zahodni Evropejec z visokim standardom, ali Jugoslovan z nižjim standardom. Kajti mnogim ljudem ne pomenijo materialne dobrine vsega na svetu. Mi Jugoslovani — se mi zdi — se kar dobro počutimo v naši brezbrizni preprostosti, ko prejemaš plačo, če delaš pridno ali ne, ko se ti ni treba pred nikomer klanjati in lahko celo ozmerjaš svojega šefa, pa se ti ne bo nič zgodilo. Morda je tudi zaradi tega naš standard nižji.

V zahodnem svetu uživajo šefi še zmeraj precej avtoritete. Če so krivični, lahko včasih celo komu od podrejenih zagrene življenje. Če pa bodo zaradi takega šefa odhajali dobri uslužbenci, bo prej ali slej »zletel« tudi šef. Tako so mi zatrjevali avstrijski tovariši in nimam razloga, da jim ne bi verjel. Nazorneje lahko opišem samo odnos mojih nadrejenih do mene, ki me kot tujca najbrž niso bolj »božali« kot svoje domače strokovnjake.

Ko smo se dogovarjali za sprejem v službo, me je sprejel glavni direktor in mi zaželel dobrodoščilo. Videti je bilo, da ga je moj bodoči šef obvestil, kakšno mnenje si je pri sprejemnih razgovorih ustvaril o meni. Ti razgovori so bili seveda prikriti sprejemni test, ki je trajal — če iz vzamemo vmesno kosilo — vsaj dve uri. Pozneje, kadarkoli sem se udeležil razgovorov z naročniki, ni šef nikoli štedil s priznanjem o dobrem sodelovanju z nami. Nič ni skušal prikrivati, da je avstrijskemu podjetju lahko v korist tudi strokovnjak iz manj razvite dežele. Razumljivo je, da dviga odkrita šefova pohvala v uslužbencu voljo do dela. Vsega tega je v našem domačem podjetju mnogo premalo.

Ko sem ob neki priliki odpoval delovno razmerje (z name-

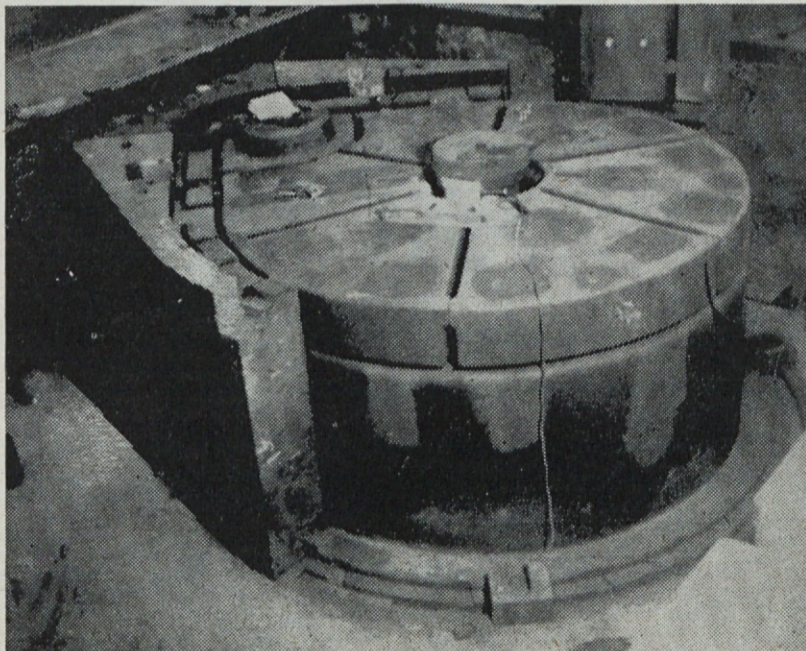
nom, da bi si v Jugoslaviji pridobil stanovanjski kredit), sem spoznal, kaj vse lahko stori šef za svojega uslužbenca, seveda, če ima pooblastila in možnosti, da mu učinkovito pomaga. Takoj je sklical sestanek vodilnih ljudi v tovarni in povabljen sem bil na »prepričevalni« razgovor, da bi ostal; v roke pa so mi še isti dan potisnili odločbo o povišanju plače — čeprav mi ni šlo za to — in so me seveda zadržali.

Tudi ob moji končni odpovedi po treh letih je bil poslovilni sprejem pri generalnem direktorju zame presenečenje. Dotlej namreč nisem doma nikoli slišal kakega omembe vrednega priznanja za svoje dolgoletno delo. Ob dvajsetletnici neprekinjenega staža v Litostroju so me celo pozabili omeniti med jubileanti. Zato mi je ta zahvala tujega direktorja za triletno sodelovanje res ostala v spominu, in s težavo sem odklonil ponujene ugodnosti, ki so mi jih nudili, če bi še ostal pri njih.

Klic doma je bil vendarle močnejši in nikakor se nisem mogel za vedno odreči nekaterim našim dobrotam, ki sem se jih bil privadil v dolgih letih. Med te »dobrote«, ki bolj godijo posamezniku, niso pa tako koristne za družbo, prištevam že prej omenjeno našo lagodnost pri delu, familiarnost v službenih odnosih, možnost, da lahko vedno najdeš drugega krivca namesto sebe, predvsem pa, da kot domač človek med domačimi vsakomur zabrusiš v obraz, kar si misliš o njem. Tega pa v tujini kot gost ne moreš zmeraj in se zato vsaj nekoliko počutiš prikrajšanega.

Tudi tam smo v pisarnah včasih prirejali majhna domača slavlja, to pa raje ob uspešno zaključenih poslih, kot pa na primer za silvestra ali pustovanje. Vendar ni razpoloženje nikdar priklopelo preko strogo določenih mer, ki veljajo v uradnem bontonu, zlasti še, če je bil prisoten šef. Vtis sem imel, da si vsakdo želi čimprej domov ali na zrak. Ne, to res ni za naš temperament! Skoraj pa sem prepričan, da je ta utesnenost in korektnost tudi del cene za gospodarski red, ki prinaša družbi večje blagostanje.

Žal bi mi bilo, če bi moja opisovanja vzbujala domnevo, da je v tujini vse dobro in lepo, pri nas pa vse zanič. Osebnost sem doživel tujino in tudi o drugih naših ljudeh, ki imajo na primer dobre položaje celo v Ameriki, sem slišal, da si žele domov. Vendar pa želim poudariti, da bi se lahko mnogo naučili od tujine, če bi imeli malo več poslušanja za to. Vse to bi lahko prenesli v naše razmere in prilagodili tudi našemu temperamentu.

Forma za reduktorje, ki jih proizvajamo za Poljsko. Jedra so izdelana po novi tehnologiji iz furanske smole

Organizacija na gradbišču Šar

Že večkrat je naš list pisal o cementarni Šar in priobčil tudi nekaj fotografij o gradbišču. Iz tega pisanja in fotografij, je lahko vsak bralec, ki mu je oprema za cementarno znana, dobil vsaj bežno sliko o poteku del na gradbišču. Danes, ko lahko že z vso gotovostjo rečemo, da je prva faza gotova, bi navedel malo podrobneje, kako je sploh potekalo celotno delo.

Ko so pričeli razgovore in pogajanja za rekonstrukcijo in razširitev že obstoječe cementarne, ki dela od leta 1936 s štirimi vertikalnimi pečmi, je bilo predvideno, da se del starega pogona zaustavi in izloči iz proizvodnje. Litostroj naj bi izdelal novo kompletno mlinico sirovine, novo rotirno peč in ostale oddelke, potrebne za nemoteno obratovanje novih objektov. Tako je nastal idejni projekt, na osnovi katerega je bila med investitorjem »Cementarna Šar« iz Djeneral Jankovića in izvajalcem »T. Z. Litostroj«, Ljubljana, sklenjena in podpisana pogodba. Po podpisu pogodbe, že med delom na izvedbenem projektu pa je investitor ovrigel zamisel o izločitvi dela starega pogona in naročil idejni projekt o popolnoma novem delu cementarne, ki bi bil neodvisen od starega pogona. Na ta način bi obstoječi pogon obratoval nemoteno naprej in proizvajal cement dosežane kvalitete, novi obrati pa bi proizvajali cement kvalitete PC 350.

v šestih tednih, poleg tega pa vsi prostori prebeljeni in prepleskani. Napeljan je bil nov cevovod iz majhnega studenca do rezervoarja, iz katerega tlači črpalka vodo v hidrofor in od tam dalje v stanovanjsko zgradbo. Pred tem smo se morali namreč vsak dan voziti iz 22 km oddaljenega Skopja, kar je znatno zmanjšalo delovni čas in pa sam efekt dela. Selitev je bila v začetku meseca oktobra 1969, ko so bila vsa dela gotova in s tem vzpostavljena organizacija gradbišča v popolni lastni režiji. Pri vseh navedenih delih adaptacije stanovanjskega posloja je bil glavni poudarek na čim boljši in kulturnejši ureditvi življenjskih prostorov za celotno osebje, ker okolje, v katerem preživi monter svoj prosti čas, močno vpliva na počutje in s tem tudi na storilnost v delovnem času.

Poleg stanovanjskih prostorov je bila urejena tudi kuhinja in jedilnica, prav tako v lastni režiji. Kuhinja ima kapaciteto do 40 obrokov istočasno, vendar ne

trebi ali želji dopolnili. Poleg tega pa je imel kuhinjski odbor tudi ves nadzor nad tržnimi cenami, saj je eden od članov pregledoval nihanje cen na samem trgu in po trgovinah v Skopju, od koder smo se morali preskrbovati. S tem načinom je odpadla vsaka morebitna samovolja kuharja, ki bi lahko prikrojeval jedila po svojem okusu in pa vsak dvom v verodostojnost izdatkov, porabljenih za prehrano.

Jedilnica je bila v večernem času, zlasti v zimskih dneh, tudi nekakšen klubski prostor, v katerem so se zbirali monterji in ostali sodelavci ter kramljali in menjavali izkušnje ali obdelevali ta ali oni problem samega gradbišča. Seveda je včasih tudi več ali manj ubrano zadonela kakšna slovenska narodna pesem. Pri nekaterih pesmih je bilo verjetno nepristranskemu poslušalcu težko ugotoviti pravilni izvor pesmi, pa vendar vse to ni porušilo zadovoljstva in sproščenosti, ki je vladalo na gradbišču med sodelavci. Vedeti moramo namreč to, da je bila naša jedilnica edini prostor v tem kraju, kjer se je lahko vsak delavec-monter počutil sproščeno. Tu je imel kanček domačega okolja, tako zelo potrebnega na oddaljenih montažah, ki trajajo po mesece in mesece. Tu je živel in delalo od 20 do 42 monterjev iz raznih krajev Slovenije, nekaj pa tudi iz sosednjih republik. Kljub takemu številu različnih ljudi v odročnem in enoličnem kraju z monotonim dnevnim redom, je življenje potekalo v najlepšem redu tudi v privatnem življenju, kolikor ga je sploh bilo. Seveda je mogoče tak način življenja na montaži še popestriti s pripomočki, za katere pa mora poskrbeti podjetje. Tako bi bil na gradbišču nujno potreben televizijski sprejemnik, prek katerega bi se stiki z domom in ostalim svetom povečali. Težko je razumeti stališča nekaterih, ki so proti ali celo zanikajo potrebo televizije na tako velikem gradbišču in s tolikšnim številom osebja. Ponovno naj bi poudaril, da je za čim višjo storilnost dela potrebno ugodno počutje in sproščenost vsakega posameznega monterja. Ta ne sme premišljevat med delom o tem, ali bo imel toplo vodo za osebno higieno, ali bo hrana kvalitetno in kvantitetno zadovoljiva, ali so prostori, kjer spi, čisti, pospravljeni ogreti in urejeni in kaj bo delal v prostem času. Vedeti moramo, da inozemska montažna podjetja postavijo na večjih montažah cela naselja s primerno veliko kino dvorano in kopalnim bazenom, vse zato, da bi se ljudje, ki so odtrgani od normalnega načina življenja v svojem domačem okolju, dobro počutili. Pri nas pa žal ne moremo nabaviti enega televizijskega sprejemnika za gradbišče, kjer živi povprečno 25 monterjev v času več kot eno leto. Kolikor bi Litostroj v prihodnosti še organiziral v lastni režiji tako obsežna gradbišča, potem je nujno, da v pripravah

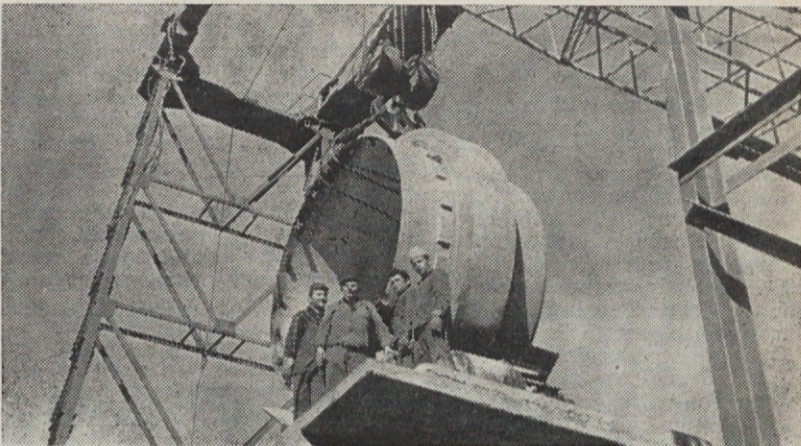
predvidi poleg ostalega tudi sredstva za rekreacijo.

V teh nekaj vrstah sem se dotaknil precej občutljivega problema človekove notranjosti, ki jo moramo obravnavati tako ali tako na vsakem gradbišču. Marsikatera nepotrebna beseda o gradbiščih, ki je bila v večini rezultat slabega počutja zaradi neurenosti ali domotožja, ne bi bila izrečena. Danes cilj monterja ni več samo visok zaslužek na terenu, temveč se že v večjem obsegu pojavlja tudi hotenje in zahteva po urejenem in kultur-

nem preživljanju prostega časa na gradbiščih, posebno takih, ki so oddaljena od večjih naselij ali mest. Vsi ti problemi na gradbišču v Djeneral Jankoviću niso bili povsem zadovoljivo rešeni, vendar so bili za prvo tako gradbišče v lastni režiji rezultati zadovoljivi.

Toliko o organizaciji režije gradbišča, v eni od prihodnjih številka pa bom obdelal še način organizacije montaže elektrostrojne opreme.

M. Č.

Dne 20. 11. 1969 je bil v cementarni ŠAR dvignjen in postavljen na svoje ležišče prvi segment z nosilnim obročem 115 m dolge rotirne peči

Delavni taborniki

Leta 1953 je bila v IKŠ ustanovljena prva taborniška družina Črnih risov, ki je bila sestavni del rodu Bičkove skale. V tem času so organizirali poletna tabornjenja v Poreču, Splitu in avstrijskem Koroškem. K razvoju družine sta mnogo pripomogla takratna mentorja, tovariša Leopold Babšek in Hrabroslav Premlič.

svojim veličanstvom in brezmejno samoto dvigale in prerajale. Zmage, ki jih je dosegel kot plezalec, niso bile le zmage nad stenami, ampak tudi zmage nad samim seboj, zmage volje in vztrajnosti.

25. 10. 1970. so na področju Kleč in Šišenskega hriba v republiškem merilu organizirali tekmovalstvo za memorial Klementa

Zaradi premajhnega prizadevanja članov je prišlo do zastoja in tako je šele leta 1962 enota zaživela kot Zlatorogova četa v odredu Dobre volje. Leta 1963 so bili proglašeni za najboljšo enoto v občinski zvezi tabornikov Slovenije, leta 1964 pa se je iz čete razvil odred.

Pod vodstvom marljivih vodnikov so člani naredili mnogo maket taborov, mostišč in ognjišč, ki naj bi bile mlajšim generacijam učni pripomočki.

Dvakratna republiška pohvala v letih 1966 in 1967, razvitje prapora v letu 1969, podelitev srebrnih značk za zasluge pri razvoju taborniške organizacije starešinama Oskarju Štihu in Andriji Šijaku ter v letošnjem letu ustanovljen memorial Klementa Juga — vse to dokazuje, da je odred Zlatorog polno zaživel.

Življenje Klementa Juga je bilo kratko, a zato zelo plodno in bogato. Rodil se je leta 1898 v Solkanu, po osnovni šoli je obiskoval gimnazijo v Gorici, nato študiral na ljubljanski univerzi, kjer je leta 1923 diplomiral kot doktor filozofije. Jeseni 1924 se je star komaj 26 let pri plezanju v triglavski steni ubil.

Klementa Juga — velikega slovenskega alpinista, so planine s

Juga. V hudi konkurenci je prvo mesto z nekaj točkami prednosti osvojil odred Zlatorog.

Taborniška družina je tudi 23. 10. 1970 priredila vajo CZ, ki je bila obremenjena prva vaja CZ v Jugoslaviji, ki so jo samostojno izvedli člani taborniških odredov. S taborniki odreda Zlatorog so sodelovali taborniki odredov Dobre volje in Belih bobrov, vojaki iz vojašnice Ljube Šercerja in Borisa Kidriča, člani aerokluba Stanka Bloudka ter litostrojski gasilci in reševalci. Uspešno so odbili sovražnika, ki je napadel črpalno postajo vodovoda Kleče.

V tej dobro organizirani in izvedeni akciji so taborniki pokazali, kaj so pridobili na enomesnem seminarju iz signalizacije, orientacije, prve pomoči in narodne obrambe. Ob tem seminarju je odred izdal tudi svoja prva samostojna skripta »Signalizacija in orientacija«.

Delegacija skupščine mesta Beograd, ki je bila 3. 11. 1970 na obisku pri taborniški zvezi Slovenije, se je še posebno zanimala za program tabornikov mesta Ljubljane, saj so le-ti prvi pričeli v svoje programe uvajati vaje civilne zaščite.

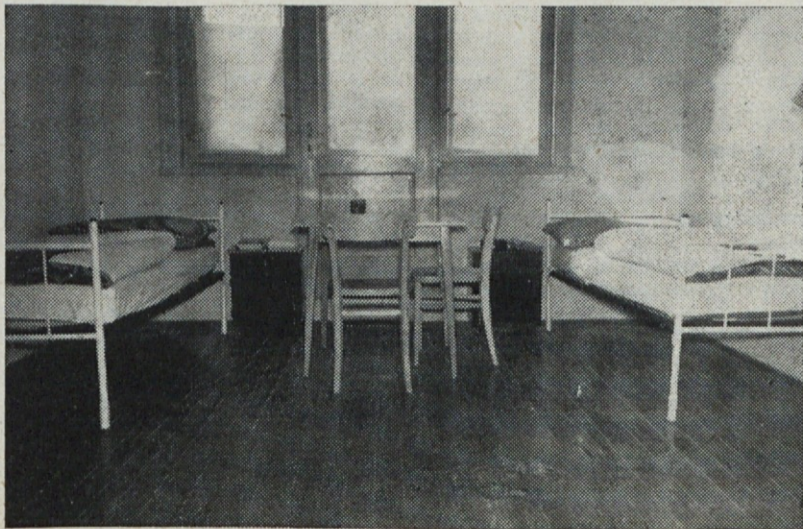
Andrija Šijak

Pogled v del jedilnice neposredno po kosilu

Tako je bila podpisana druga pogodba v razdobju enega leta, s tem pa je nastal tudi izraz prva in druga faza. Pri drugi fazi je Litostroj dolžan dobaviti, montirati in predati samo strojno in elektroopremo za drobilnico in sušilnico gline z žerjavom grablencem v hali gline, dalje opremo za silose homogenizacije in sirove moke s Fuller črpalko, mlinico cementa, silose cementa in novo polnilnico cementa. V prvi fazi pa je Litostroj obvezan za dobavo celotne opreme s stavbami in objekti vključno z razsvetljavo, vodovodom, kanalizacijo in uzemljitvijo objektov, to je »pod ključ«. In ta prva faza je končana z izjemo kanalizacije, uzemljitve in nekaj manjših gradbenih del, ki pa so že povezava z drugo fazo.

Z montažo strojne opreme se je pričelo 19. 8. 1969 in to s kasnitvijo treh mesecev zaradi tega, ker investitor ni bil pripravljen in ni izpolnil vseh obvez iz pogodbe. Dejansko bi lahko pričeli z montažo rotirne peči že v prvi polovici meseca maja 1969, vendar ni bilo nobene možnosti nastanitve osebja niti ne možnosti prehrane. Zaradi tega je investitor poveril in zaupal vse priprave za organizacijo gradbišča Litostroju, ki je moral adaptirati dvonadstropno stavbo, v kateri je sedemnajst sob in dva prostora za kuhinjo in jedilnico. Stavba je bila postavljena kot samski blok, vendar pa je bila takorekoč gola in v njej ni bilo ne tekoče vode, ne elektrike, sanitarije popolnoma uničene, odtočni kanali zamašeni, manjkala je polovica zasteklitve in v njej je bil celo hlev za koze. Vse to so popravili

Pogled v eno izmed sedemnajstih sob, v katerih spijo naši monterji

NA DRUGO STRAN SVETA

L. Šolc, dipl. ing.

Novo Zelandijo sestavljajo Severni in Južni otok, otok Stewart ter nekaj manjših otočij. Njihova celotna površina nekoliko presega velikost Jugoslavije, prebivalstva pa niti 2 in pol milijona. Imajo pa 20-krat toliko ovac in dvakrat toliko goveje živine. Volna in mlečni izdelki so zato njihov glavni proizvod. Goje tudi prašiče za zakol in konje za dirke.

Poleg gozdov prekrivajo velik del površine pašniki. Zaradi prevelike vlage pšenica ne uspeva, pač pa zelo dobro obrodijo jabolka, hruške in grozdje.

Dežela v mestu

Auckland na Severnem otoku z najpomembnejšim pristaniščem dežele in približno 600.000 prebivalcev je največje mesto Nove Zelandije. Zaradi svoje odmaknenosti v severni konici Severnega otoka kljub temu ni njeno glavno mesto in upravno središče. To vlogo je prevzel trikrat manjši Wellington, ki ima ugodnejšo lego nekako sredi med obema glavnima otokoma.

Auckland se po svojem videzu močno razlikuje od mest drugod po svetu. Značaj mesta po našem pojmovanju ima le njegovo središče na obeh straneh dober kilometer dolge Queen Street, poslovne ulice mesta z visokimi stavbami in modernimi trgovinami. Izven središča vrste hiš niso več strnjene. Prekinjajo jih številne zelenice in parki. V bolj oddaljenih predelih najdemo samo še enodružinske hišice, lično izdelane iz lesa in obdane z vrtovi. Te s hišicami ter skrbno negovanimi vrtovi in zelenicami posejane površine se razprostirajo v nedogled. Mirno lahko ugotovimo, da bi bilo na površini Aucklanda prostora vsaj za 50-krat toliko ljudi! Če k temu še dodamo, da pokriva mestna površina neštete položne gričke in da tečejo ulice ter ceste gor in dol, je slika o Aucklandu skoro popolna. Dodati je treba samo še pohvalno lastnost, da je mesto z vsemi predmestji izredno čisto in pospravljeno, tako da se človek v njem prijetno počuti.

Prebivalec Zgornje Šiške, kjer hočemo površino čim temeljiteje izkoristiti in zazidavamo zelenice z visokimi stavbami tesno drugo ob drugi, se nekoliko zamisli nad stroški za ceste, kanalizacijo in vodovodno ter električno mrežo, ki jih ima aucklandska občina pri tej razsipnosti s površino. Pri tem ni daleč misel, da se naš urbanizem giblje na nasprotni skrajnosti, ki je za mir in zdravje človeka prav gotovo manj ugodna kot novozelandska.

Predeli Aucklanda s pretežno pritičnimi enodružinskimi hišicami rastejo tako bliskovito, da se celo domačin ne znajde več na robu mesta, če kraja nekaj mesecev ne obišče. — Razparcelacija in prodaja zemljišča sta dovoljena šele, ko je v okoliš položen asphaltirana cesta in ko so tja napeljana kanalizacija, voda in elektrika.

Avto je v Aucklandu nujen. Vsaka družina ima vsaj enega. Jugoslovan tam zadovoljen ugovavlja, da vendar še neka država pod soncem, kjer je avto dražji kot pri nas. Kljub 50 do 80 %

višjim nabavnim cenam pa so stroški zavarovanja približno na naši višini (še pred nedavno podražitvijo). Torej: dobri šoferji, majhna administracija in zmerne plače pri zavarovalnicah. Po stari dobri angleški navadi vozi jo po levi, prednost dajejo desnemu. Namesto mednarodnih prometnih znakov imajo svoje. Naš narobe obrnjeni trikotnik nadomešča napis »Give way«. Izpušni plini ne smrde. Menda so filtri obvezni.

Da pismonošem ni treba obrabljati nog s hojo preko vrhov do hiš, je pred vsako hišo ob cesti na stebriček pritrjena odprta škatla s streho za odlaganje pošte — znak vsesplošne poštenosti prebivalstva.

Queen Street ponoči

Ljudje in pokrajina

Prvotni prebivalci Nove Zelandije so bili Maori, ljudje polinezijskega porekla s svetlorjavo barvo kože. Danes jih ni več niti 200.000 in se že skoro popolnoma izgube med belim prebivalstvom, ki se je pričelo natančno pred 200 leti seliti sem iz Anglije. Kasneje so se jim pridružili še beli z vseh koncev sveta. Jezik, državno ureditev in način življenja so dali Novi Zelandiji seveda Britanci. Zato je življenje tu urejeno, mirno in za naše pojme tudi nekoliko dolgočasno.

Prodaja alkohola je omejena, nočnih lokalov ni. Med strastmi, ki jih opaziš v javnosti, so edino le stave pri konjskih dirkah. Vidni so šele prvi poizkusi, da se v moralnem pogledu odrešijo iz matere domovine prinesenega in še vedno živega puritanstva ali vsaj nekoliko zrahljajo stroge javne norme. Krila so včasih tako mini, da bi bilo še v Ljubljani preveč. Po kioskih so nedavno začeli prodajati Playboya. Serija jugoslovanskih znamk z golimi lepticami je razstavljena na najvidnejšem mestu filatelistične trgovine. Madžarska restavracija priporoča svoje zrezke iz konjskega mesa in označuje položaj posameznih vrst mesa na hrbtu gole lepotice namesto na konju... Samo oddaljenost od ostalega civiliziranega sveta je vzrok, da novi val puritanstva še ni odplaval.

Ljudje so vsi od kraja preprosti in dostopni ter bolj zgovorni kot njihovi sodobniki v prvotni domovini. Menda se ne motim, ko ugotavljam še eno razliko: zavest, da žive daleč od drugih, jih navdaja z bojaznijo, da ne zostanejo za svetom. Ko postaneš z njimi le nekoliko zaupen — kar traja le nekaj ur — te radi vprašajo, kakšni se ti zde. Brez hinavščine lahko odgovoriš le s superlativi, saj so ljudje med sa-

bo in s tujcem skrajno uslužni in prijazni. V vseh 14 dneh, kolikor sem živel med njimi, nisem nalezl na en sam nasproten primer.

Najlepše se je treba izraziti tudi o njihovi pokrajini. Hribi, doline, reke in gozdovi so kot pri nas. Ko sem se z avtom vozil proti Taurangi, sem imel večkrat vtis, da sem na Gorenjskem: smreke, jelke, ovce po pašnikih. Ko listnate gozdove pogledaš od blizu, šele spoznaš razliko: drevje je drugačno, listje jeseni ne odpada. Če dodamo še podnebje, ki ne pozna niti hudega mraza, niti velike vročine, potem lahko rečemo, da je dežela pravi biser Južnega Pacifika. — Se lepši je menda Južni otok. Tu so alpe, katerih najvišji vrh Cook presega naš Triglav za 901 meter. Tu je sneg, tu je smuka. Ni čudno, da postaja tujski promet važna gospodarska veja.

Show v Taurangi

Kakor so ljudje simpatični, se mi zde nekoliko krivični do maorskega prebivalstva. Očitno je namreč da obarvani ljudje opravljajo le manj pomembna dela, čeprav njihova možganska

Krepko sem se zmotil. To ni bil sestanek po naši predstavi, temveč majhen povzetek zasedanja britanskega parlamenta. Znašel sem se v precej velikem prostoru. Za mizo na dvignjenem mestu je sedel gospod predsednik. Odborniki so sedeli spodaj za podkvasto mizo vsak s svojim imenom in mikrofonom pred sabo. Ob stranskih stenah dvorane so bili sedeži za opazovalce. Gospod predsednik me je osebno predstavljal vsakemu odborniku posebej, mi odkazal častni sedež poleg sebe na odru in me vprašal, če želim imeti pozdravni nagovor. Na to edinstveno priložnost žal nisem bil pripravljen in sem jih pozdravil zelo na kratko. Potem me je prosil, da bi odgovarjal na vprašanja odbornikov, odbornike pa je pozval, naj prično.

Po minuti tišine se dvigne eden izmed njih: »Prosim, gospod predsednik, ali smiem postaviti vprašanje gospodu Soulu?« — Predsednik: »Izvolite!« — Odbornik: »Ali bo oprema kljub njeni poenostavitvi primerna za avtomatizacijo?«. Ko mu odgovorim, se dvigne drugi, nato tretji, dokler se ni zvrstilo vseh deset, vsi z enako svečano uvodno proceduro. Ko sem bil že do kraja prepoten, se je za nameček dvignil še gospod župan Taurange, za glavo višji od ostalih in vsaj za 30 kg težji. Zastavil je tudi težko vprašanje: kako si zamišljamo dobavo opreme v kratkem roku, ko pridejo jugoslovanske ladje v Taurango le trikrat na leto?

Kranjca sreča ne zapusti in tudi gospod župan se je pomirjeno naslonil v svojem sedežu. — Končni rezultat: zastopnik odbora v Aucklandu in mister Souk v naslednjih dneh razčistita vsa vprašanja in pripravita pogodbo za podpis. Tako se je potem zgodilo.

Naj nekoliko šaljivemu opisu pristavim resno opozorilo: s pogodbo za HE Mangapapo sta Litostroj in Rade Končar postavljena pred resno preizkušnjo. Opremo izvažamo v deželo z visokim inženirskim nivojem, čeprav je tako oddaljena, da bolj skoro biti ne more.

Dalmacija na južni polobli

Čeprav smo tako daleč narenas, nas Jugoslovane dobro poznajo. Naletel sem na kar dva taksista, ki sta bila med zadnjo vojno z novozelandsko divizijo v Tržiču in sta poznala poleg Trsta nekatere slovenske kraje vsaj po imenu...

Na splošno pa nas poznajo zaradi Dalmatincev. Ti so se namreč v letih 1922 do 1924 v velikem številu izselili v Novo Zelandijo, tako da so cela predmestja Aucklanda naseljena z ljudmi, ki so naše gore list. Med britanskim prebivalstvom so zelo priljubljeni in Dalmacija je zato po njihovi sodbi tako razsežna, da so se nekateri kar čudili, kako morem biti Jugoslovan, če nisem Dalmatincev.

Ob daljnih novozelandskih obalah je našlo svojo drugo domovino menda 100.000 Dalmatincev. Tamkajšnja pokrajina je taka kot Dalmacija, morje pa ni tako »lipo plavo« kot Jadran. Ukvarjajo se z vsem mogočim. V Aucklandu sem videl razstavljen največji kos surove gume drevesa kaori, ki je bil kdaj koli izkopan; našli so ga dalmatinski kopači. Videti je, da jim najbolj leži sadjarstvo in vinarstvo. Zelo mnogi »... iči« na imenih trdk opozarjajo, da je ta veja gospodarstva pretežno v rokah ljudi našega porekla.

Imel sem priložnost videti vinarski obrat, ki ga je ustanovil naš človek okrog leta 1930. Danes dela tu njegov sin, ki Dalmacije nikoli ni videl. Proizvaja vsaj deset različnih vrst vina in ga tudi izvažajo v Kanado in na Japonsko.

Vinograde blizu svoje hiše ima prekrte z jekleno mrežo, da varuje grozdje pred ptiči. V vinogradih, ki so oddaljeni od naseelij, pa odganja ptiče s topovi na butan, ki zagrmje vsakih nekaj minut. Vina pred vstekleničenjem ne hrani v kleteh, temveč v betonskih rezervoarjih in kovinskih cisternah kar na prostem. Da se vino ne pokvari, mu primeša kemikalije.

Reklama za konjske zrezke

Vsekakor obsegi vinogradov niso v pravem razmerju s proizvodnjo vina. Zdi se mi, da še ne vedo povsod, da je mogoče napraviti vino tudi samo iz grozdja...

Druga generacija teh Dalmatincev že odrasča v tujini. Jezik svojih dedov še vedno govori, vendar se jeziku pozna, da ga ne negujejo. Zanj tudi izgubljajo občutek. Neki osemnajstletnik me je vprašal, če imam doma zmaja. Sprva nisem vedel, kam z vprašanjem. Razumel sem šele, ko mi je pojasnil, da tako pravi njegov oče njegovi mami.

Zrezki v šestih odtenkih

V restavraciji na jedilnem listu sem zasledil opozorilo, da zrezek tem bolj otrdi in se zmanjša, čim dlje ga pečejo. Gostom priporočajo, naj izberejo po svojem okusu med prvimi naslednjih stopenj:

1. krvavo surov in še hladen v sredini,
2. surov s pogreto sredino,
3. pol surov z vročo sredino,
4. pol pečen z vročo rožnato sredino,
5. srednje prepečen s prepraženo sredino,
6. dobro prepečen in brez soka.

Na istem listu nadalje piše, da v tej restavraciji pripravljajo jedi z željo, da zadovolje svoje goste. Prav zato traja včasih priprava obeda tudi pol ure in čez. Nič zato, obed je čas počitka! V primeru, ko se gostu mudi, mu bo uprava restavracije hvaležna, če se pred naročilom posvetuje z osebjem, katere jedi se da dobiti takoj...

Ali ne odseva s tega jedilnika izredna skrb za gosta? Nikar ne mislite, da sem ga bral v kakem imenitnem hotelu! Nasprotno: v skromni podeželski gostilnici v Ramarami ob cesti iz Aucklanda v Taurango. Morda se je prav zato restavracija imenovala »Bumerang«, saj ljubeznivost vselej pritegne gosta nazaj.

Če bo kak naš gostinec posnel ta način pozornosti do gosta, upajmo, da bo prej povabil uredniški odbor »Litostroja« in pisca teh vrstic na brezplačno večerjo. Pisec bi se odločil za odtenek pod 4).

Konec

Na razgledišču

Deklica iz rodu Maorov v narodni noši

Marko Kos, dipl. ing.

Pomen elektronskega računalnika

Te dni uvajamo v podjetje namesto klasične, prve generacije mehanografije, nov elektronski računalnik IBM 360/20, ki je v primeri z današnjimi dosežki računalniške tehnike sicer zelo enostavna naprava, ki pa vendarle pomeni v naših razmerah znaten napredek v avtomatski elektronski obravnavi podatkov (AEOP). Ob tej priliki želimo našim bralcem prikazati to področje v širšem okviru, in sicer s stališča industrije, zlasti problema organizacije in kadrov, ki jih prinaša računalnik s seboj — prav tako pa tudi orisati perspektivo, ki se nam odpira in nam ponuja svoje prednosti in koristi, kar seve ni mogoče doseči brez težav.

1. Uvod

Danes so računalniki pogoj za uspešno projektiranje, za učinkovito vodenje proizvodnje, za kvalitetno poslovanje, za boljše in hitrejše proučevanje in za plodnejše znanstveno delo. Matematični modeli, ki na formalen način izražajo našo dejavnost pri navedenih aktivnostih, so namreč tako zapleteni, da bi bilo njihovo reševanje brez pomoči računalnika brezupno zaradi počasnosti reševanja in nenatančnosti rešitev. Sodobna industrija je v svojih postopkih razvila tolikšno število podatkov, da jih na klasični ročni način ni več mogoče obvladati, zlasti če upoštevamo hitrost spreminjanja in potrebnih posegov v tok dela.

Odmevi računalnika so segli k nam v Jugoslavijo razmeroma pozno. Čeprav imamo že lepo število računalnikov, njihovega vpliva na gospodarstvo (in celo ne na univerzo) skoraj ni mogoče zaznati. Naše gospodarstvo je doslej tako stopnjo razviliti, da pomeni prav tempo nadzorstva, odločanja in informativnosti o dogajanju v proizvodnem procesu (zlasti v maloserijski industriji, kjer gre za velikansko število elementov asortimana, ki ga ročno ni več mogoče nadzorovati in usmerjati) tisto zavoro, katere rešitev bi predstavljala bistveno spodbudo pri hitri modernizaciji. V bodočem desetletju bo zato AEOP (avtomatska elektronska obravnavna informacij) tisto področje, ki bo odločilno vplivalo na hitrost rasti in razvoj prav vsakega podjetja.

Ugotoviti je potrebno, da je vprašanje opreme razrešljivo, da so metode in postopki zadovoljivo na voljo, da pa je vprašanje kadrov, ki naj bi oba ta dva elementa smiselno in analitično uporabili v gospodarstvu, povsem nezadovoljivo in v sedanjih stopnji skoraj nerazrešljivo, saj vemo, da mnoga podjetja prav zato, ker ni kadrov, ki bi sicer dobre sklepe in želje uresničili, ne morejo izrabljati opreme ali se je ne upajo naročiti. V vsem gospodarstvu zato nazadujemo v uporabi OI (obravnavne informacij) za vsemi industrijskimi državami. Ugotoviti je končno treba, da OI ni neko specifično, strokovno izolirano področje, temveč ga lahko imamo za nadgradnjo vsega gospodarskega in tehničnega poslovanja. To sega tako v komercialno in finančno proizvodno ter projektivno-razvojno dejavnost v vseh gospodarskih strokah in panogah in posega v javno upravo, kakor tudi v vse plasti znanstveno-raziskovalnega dela.

Glede na to je potrebno ugotoviti družbeni pomen OI. S tem pa je že podana prednost obravnavanja tega področja pred vsemi ostalimi, če govorimo o pomoči družbenih sredstev za pomoč tistim panogam, ki imajo največji vpliv na posodobljenje gospodarstva.

2. Kje smo z računalniki v Jugoslaviji

Računalnikov pri nas ne proizvajamo. Računalnike uvažamo od raznih proizvajalcev. V manj kot desetih letih je število računalnikov naraslo za faktor 40, na približno 200 računalnikov, kolikor jih je zdaj v Jugoslaviji. Seveda je velika večina računalnikov v podjetjih in rabi zgolj za obdelavo komercialnih podatkov s pomočjo standardnih programov, n. pr. za izračunavanje plač, optimizacijo zalog, pripra-

vo dela, izračun proizvodnih stroškov itd. Računalniki niso do kraja izkoriščeni. Ta ugotovitev nas sili k raziskavi osrednjega problema računalniških aplikacij v Jugoslaviji, to je pomanjkanje kadrov. Dejstvo je, da so naši računalniki zelo slabo izrabljeni. Da je torej premalo ljudi, ki jih delo (ali pa njihov odnos do dela) sili k uporabi računalnikov, in da je premalo takih, ki imajo temeljno znanje o računalniških in njihovi uporabi. Zaradi tega traja nekaj let, preden računalnik ali računski center izrazi celotne kapacitete. Računalnik pa je hitro pokvarljivo blago, saj zelo hitro zastari. Izrabiti, in sicer učinkovito izrabiti ga je treba takoj po nakupu.

Na vprašanje kadrov bi seveda lahko neposredno vplivali. Strokovne in pedagoške institucije so direktno odgovorne za to, če je danes pomanjkanje strokovnjakov z osnovnim znanjem o programiranju in o računalniških. Nobena opravila ni za to, da prihajajo danes z univerze inženirji ali ekonomisti, ki se niso že med študijem navezali na pomoč računalnika. Učni programi skoraj vseh fakultet so zato zastareli. Nemogoče se sliši, da deset let po splošni razširitvi računalnikov nimamo predmetov, ki bi to obravnavali, in da redkokateri univerzitetni učitelj rabi ta sredstva tako samoumevno kot, recimo, računalna. Programirati, se pravi izražati probleme s pomočjo programskega jezika, pa se nauči bodoči ameriški tehnik ali inženir že v srednji šoli.

Upravičeno lahko trdimo, da je to fronta na področju OP (obravnavne podatkov), kjer smo v celoti izgubili bitko. Ne samo, da so nas revije in knjige iz tujine obširno obveščale o pomanjkanju programerjev in računalniške izobrazbe nasploh, ampak smo se lahko zanesli tudi na njihova predvidevanja za neposrednih nekaj let naprej. Imeli smo torej dovolj časa, da bi se lahko dobro pripravili na našo, jugoslovansko dobo računalnikov. Pa se nismo, čeprav so naši posamezni vodilni strokovnjaki že pred leti napovedali današnjo situacijo. Mogoče predvsem zato, ker ni bilo družbenega (vladnega) organa, ki bi moral skrbeti za to področje kot celoto. Če že nismo odrezali svoj kos pogače pri proizvodnji računalnikov, bi bilo nujno vsaj to, da opremimo naše strokovnjake v proizvodnji, ekonomiji in znanosti z enako močnim orožjem, kot ga ima konkurenca v tujini, kjer znajo to orožje enako učinkovito tudi uporabljati. Ugotoviti moramo, da je v Jugoslaviji le peščica vzgojnih ustanov, ki imajo v svojih učnih programih predmete iz uporabe računalnikov, čeprav bi spadali že v vsako (nehumanistično) srednjo šolo, ali pa, bodimo skromni, vsaj v nižje letnike univerze in višjih šol.

Pri nas je danes že bogata izbira računalnikov. Vendar je po podjetjih pomanjkanje računalniško izobraženih strokovnjakov tako močno, da so odločitve o nakupu računalnikov odvisne od vsega drugega kot od skrbne strokovne analize. Tako so danes kupci računalnikov popolnoma prepušteni iniciativi prodajalcev. Prodajalci jim šolajo kadre, posodobljajo poslovanje itd., kar je seveda hvalevredno, kajti njihov posel je vendarle prodajanje računalnikov. Seveda je razumljivo, da je tako vzgajanje računalniških kadrov precej enostransko. Konzultantskih institucij, ki bi

podjetjem v dilemah priskočile na pomoč, pri nas ni, vsem ko so v razvitih državah močno popularne.

3. Analiza položaja v gospodarstvu

Glede na poznavanje razmer v gospodarstvu lahko ugotovimo, da je večina podjetij — predvsem nosilcev v posameznih strokah — že prebredla začetno krizo pri uvajanju sistema priredbe osnovnih podatkov in informacij za mehanografsko obdelavo, v večini primerov na klasičnih računalnikih. Disciplinarno razumevanje za postopek sta torej zagotovljena in vdelana pri najnižjih sodelavcih v proizvodnem procesu, od katerih točnosti in vestnosti pri izpolnjevanju in vnašanju podatkov je odvisna vsa nadaljnja obdelava, s tem pa tudi vernost in napake celotne slike in sklepov.

Vendar se obdelava ni nikjer povzdignila na integriran sistem prikazovanja odnosov in razmer v proizvodnji ter v poslovnih plah delo organizacije. Prav tako se niso nikjer povzpeli na izdelavo višjih analiz v zasledovanju in planiranju proizvodnje, čeprav so želje in potrebe prav tu najmočnejše in bi dale tudi najhitreje otipljive rezultate (mrežno planiranje posameznih faz, lociranje proizvodnih faz, zasledovanje in koordinacije poddobav pri kooperantih, dobaviteljih in uvozu ter lansiranje na različne strojne operacije glede na roke in grupno tehnologijo); tega ni bilo nikjer mogoče uvesti, ker so programerji premalo izobraženi in ker računalniška oprema ne ustreza.

Pri realizaciji se podjetja za vsakršen napredek, smotrno organizacijo in večjo produktivnost bistvenih načrtov ne morejo odločiti za sistem, kakršnega si naj zgradijo, ker so tudi visoki strokovnjaki in vodilni kadri premalo razgledani, da bi lahko izdelali potrebne analize, ki naj pokažejo, ali naj si podjetja nabavijo svoj računalnik in kakšen, ali pa naj se vključijo kot ustanovitelj v računalniški center t. j. v mrežo, pri čemer jim ni jasno, kako bodo lahko pri obstoječih razmerah na PTT realizirali svoje programe s teloprocessingom (daljinskim obdelovanjem), ne da bi njihovi stroški in elastičnost neekonomsko porasli.

Vse dogajanje v podjetjih, ki bi ga morali urediti z računalnikom, je treba razdeliti v naslednje sektorje:

1. komercialno-finančni,
2. proizvodni in
3. projektivno-razvojni.

Pri komercialno-finančnem so naloge, katerih mnoge uhajajo že v drugo proizvodno področje (ker vsebujejo spremne kartice izdelkov razen podatkov za proizvodnjo in planiranje: čas, teža itd. tudi plačilo izdelavnega časa in vrednost materiala, kar že oblikuje proizvodne stroške in s tem obračunsko ceno), tele:

1. obračun osebnih dohodkov,
2. obračun vseh stroškov po stroškovnih kontih (material, režija — z njenimi posameznimi sestavinami: amortizacija, tekočimi stroški, vzdrževanjem itd.),
3. obračun naročil po obračunskih stroških izdelavnih plač, strojnih ur in materialov, pri čemer je treba stroške spremljati tudi po posameznih oddelkih — nosilcih stroškov.

Na proizvodnem področju pa bi bilo potrebno izvesti tele operacije:

1. mrežno planiranje po izdelkih in naročilih, strojih in delovni sili,
2. lansiranje v proizvodne operacije posel teh planih,
3. grupiranje po grupah proizvodov, velikosti, orodjih in pripravih za proizvodnjo, da se zmanjšajo pripravni časi,

4. zasledovanje proizvodov ter izdelava pregledov za posamezna naročila,
5. izdelava letnih in mesečnih planov, pregledov kapacitet in potreb po delovni sili,

V gornjem so vključena tudi: spremljava naročil pri podobaviteljih in kooperantih, naročil polfabrikatov in surovin, nadzorovanje zalog itd.

Kar se tiče projektivno-konstruktivnega in razvojnega področja, je treba poudariti, da je bil njegov pomen pri nas doslej malo upoštevan, a je izredno važen, ker predstavlja začetno fazo razdelave tehnične dokumentacije ter je zato podlaga vsej nadaljnji obdelavi v proizvodnji in komercialni. Prav zato navajamo naloge, ki bi jih bilo potrebno obdelati z računalnikom, izčrpnije.

Na čelo je treba postaviti izdelavo kodiranja (oziroma šifriranja) vseh načrtov, tako detajlov kot sestavnih, shem in dispozicij po sistemu identičnih grup, kar bi omogočilo racionalizacijo konstrukterskega dela z iskanjem že izdelanih sličnih podrobnosti. Z računalnikom je mogoče sestaviti konstrukcije iz že izdelanih detajlov, ki so podobni in niso enaki zamisli, pa vendar ustrezajo, ker se dá celota prirediti. To pomeni smotrno omejitve orodja in priprav za obdelavo na neki standardni minimum, kar pomeni veliko racionalizacijo, ki se danes redkokje izrablja.

Za izdelavo ponudbenih projektov bi bilo potrebno poiskati vse podobne ponudbe na osnovi karakterističnih kod, s čimer se olajša delo in onemogoči nepravilne ocenitve tež, ki so vir kasnejših izgub. Primerjava ponudb z izvedbenimi projekti lahko pravočasno opozori na prevelika odstopanja tež.

Vsa tipizacija in standardizacija bi se lahko izvedla na osnovi takšnih sistemov.

Med izdelavo dokumentacije je mogoče zasledovati in kontrolirati stroške projektivnega biroja

do višine, ki je predvidena za to v predkalkulaciji.

V zadnjih desetih letih se je razvilo novo področje CAD — »Computer-Aided Design« (računalniško podprto inženirsko delo), ki zajema analizo, sintezo, optimizacijo, simulacijo in produkcijo sistemov. Zaenkrat je na osnovi računalnikov najbolj obdelano področje analize in simulacije, medtem ko področja optimizacije, sinteze in produkcije še zaostajajo.

Vtem ko predstavlja CAD v ZDA takorekoč sedmo industrijsko revolucijo, ga pri nas ne znamo uporabljati. V razvitih deželah so že spoznali: če pri nastajanju produktov uporabljajo računalnike, je različnih produktov lahko zelo veliko, do njih pa pridejo hitro in poceni.

Računalnik dobi v inženirskih postopkih svoje mesto, ko postane dragocena strokovnjak in časa tudi pri nas neprestano raste. Ker ob vedno boljši organizaciji dela na računalniku cena na uro procesiranja relativno vedno bolj pada, je treba že v najkrajšem času računati z računalniško orientiranimi inženirskimi postopki tudi pri nas. Prav zato menimo, da mora CAD dobiti svoje mesto v naših projektivnih in konstruktivnih birojih.

Na področju računanja konstrukcij so se z uporabo elektronskih računalnikov odprle povsem nove možnosti. Po klasičnih metodah je bilo mogoče računati le najenostavnejše konstrukcije; pri zahtevnejših konstrukcijah pa so bile potrebne največkrat zelo velike poenostavitve, kar je pogosto vodilo do neekonomičnosti ali premajhne varnosti konstrukcij. Danes je z metodo končnih elementov mogoče izračunati konstrukcijo povsem poljubne oblike in obtežbe, če le imamo na voljo dovolj velik računalnik. Pojavlja se tudi področje konstrukcij kot mnogo obetajoča grafična interakcija z računalnikom.

(Nadaljevanje prihodnjic)

Navzgor, samo navzgor...

Litostrojčani v Renaultu

Litostroj že več kot eno leto uspešno sodeluje s podjetjem Régie Renault iz Pariza. Člane DS in UO, ki so sprejeli eno najpomembnejših odločitev v zadnjih letih, je DS nagradil tako, da jim je omogočil strokovno ekskurzijo v obrate Renaulta, ki jih ima le-ta med drugim v predmestju Pariza in v Flinsu, ki je oddaljen od Pariza okoli 40 km.

24. 10. 1970 se je okrog 45 članov DS in UO podalo na pot preko Italije in Švice v Francijo. Da ne bi bilo potovanje preveč enolično, je poskrbela nesreča, ki so jo naši potniki videli le nekaj km od Ljubljane. Marsikomu izmed nas se je takrat utrnila misel čes, kaj bo še, saj je pred nami še kakih 3000 km poti po cestah, kjer je neprimerno bolj gost promet kot pri nas. No, k sreči smo videli samo še eno nesrečo in to na avtomobilski cesti v Italiji. Nesreča je bila dokaj spektakularna, sicer pa, upajmo, brez težjih posledic.

Do italijanske meje smo prispeli dokaj hitro, sobotno jutro na meji proti Italiji pa je bilo kar razgibano, saj smo morali v koloni čakati krepko uro. Že kmalu za Trstom smo zagledali na desni strani eno najlepše urejenih in največjih pokopališč na svetu — Redipuglio. (Mar se temu reče po slovensko Sredipolja?) Nekaj več kot 100.000 italijanskih vojakov, ki so padli v prvi svetovni vojni, je našlo na tem polju svoj zadnji mir. Naj ob tem povem, da je prav tu pred leti starejša gospa iz Ljubljane med drugimi imeni našla ime svojega brata, ki je bil uradno pogrešan vse od leta 1917.

Zlato jesensko vreme in prijetna vožnja sta vplivala na potnike tako, da jim ni bilo žal, da smo si zaradi pomanjkanja časa »pozabili« ogledati slavna italijanska mesta: Benetke, Bergamo, Padovo, Verono, Milano. Toda lepo vreme gor, lepo vreme dol, utrujeni potniki moramo le iztegniti svoje več ur zvite noge,

moramo omočiti suho grlo, pa tudi želodec zahteva svoje. Za nekatere potnike je bilo sicer hiš, kjer Bog roko ven moli, odločno premalo, toda graditelji avtomobilskih cest so se zavedali, da malce vinjen voznik kar hitro preveč pritisne na plin.

V poznih popoldanskih urah smo prišli do konca doline Aoste, katere precejšnji del so Italijani proglasili za narodni park. Dolina je sicer zelo lepa, toda nekaterim potnikom se vseeno ni zdelo tako prikupna kot naša Gorenjska. Seveda pa so bili vsi očarani nad gorstvom Mont Blanca, ki se jim je pred očmi posebno lepo odprl po prihodu čez italijansko-francosko mejo. Čez mejo smo se peljali skozi najdaljši cestni predor na svetu, ki je dolg 11,8 km, in prišli pod najvišjo žič-

nico na svetu, ki popelje planinske navdušence na višino 3842 m. Zadnji sončni žarki so osvetljevali belo teme Mont Blanca, Aiguille du Midi in sosednjih vrhov. Dolina Chamonixa se je že pogrezala v temo, vrhovi pa so se kot na pol prižgani svetilniki vzpenjali v temno večerno nebo.

Okrog osmih zvečer smo prišli v Zenevo. Misleč, da nam bodo švicarski bankirji naš denar menjali pošteno, po naših deviznih normah, nas je nekaj pohitelo na glavni kolodvor, da bi menjali peščico dinarjev. O, kakšna strašna zmeta! Namesto, da bi nam menjali švicarski frank za 2,85 din, so nam s poslovno vjudnostjo pokazali na uradno obvestilo banke, kjer jn črno na bellem pisalo 1:3,59. Ker vrag v sili še muhe žre, je nekaj kremenitih popotnikov denar zamenjalo, drugi pa so z upanjem v srcu tiščali dinarje v žepu, čes, zamenjali jih bomo v Parizu, ali pa še kasneje.

V bližini hotela, kjer smo stanovali, sem poleg skorajda obveznih bank in trgovin z urami opazil ugledno trgovino s športnimi potrebščinami, ki je imela vso izložbo polno Elanovih smučič. Cena je bila v našem denarju 700 din za par.

Na poti iz Zeneve proti Dijonu, kamor smo se podali preko Jure, je za dobro voljo že malce utrujenih in naveličanih Litostrojčani skrbel neumorni Tone Erman, ki je duhovitosti kar stresal iz rokava, obenem pa je z zvonkim glasom prepeval, tako, da mu ves pevski zbor litostrojških samoupravljavcev ni bil kos.

Še isti dan zvečer smo prispeli v Pariz, ki ga skoraj vsi turistični prospekti imenujejo mesto svetlobe. Da, da, mesto svetlobe, kjer ob siju blestečih izložb spijo brezdomci na rešetkah podzemeljske železnice, kjer ob najlepše oblečenih sprehajalcih berajo ciganke s francoskega juga in kjer ob mogočnih hotelih brskajo po odpadkih ljudje, ki jim odvržena skorja kruha pomeni več, kot marsikateremu hotelskemu gostu razkošna večerja. V mestu svetlobe je tudi zabaviščna četrt Pigalle, ki smo si jo ogledali kar prvi dan. Od našega hotela je bila četrt oddaljena le kakih 20 minut hoje. Skorajda vsi Litostrojčani pa so bili razočarani nad lažnim bliščem in, lahko bi rekli, ponarejeno goloto. Kar se tiče plačane ljubezni in nekakšnega razkazovanja seksa, so ostali Parižani pri tem, kar so imeli že pred tridesetimi leti in že prej. Zavoljo tradicionalizma in spodobnosti De Gaullove vlade je ta četrt ostala daleč za četrtmi, kot je npr. Soho v Londonu, St. Pauli v Hamburgu itd.

V ponedeljek sta prišla po nas zgodaj zjutraj v hotel predstavnik Renaulta in naša prevajalka, simpatična Mariborčanka, ki živi tu že 15 let. V njenem spremstvu smo se odpeljali v Flins, kjer ima Régie Renault svoje obrate, namenjene predvsem za sestavljanje avtomobilov. Tam so nas sprejeli direktor za zunanje stike g. Rousseau ter še nekaj uslužbencev podjetja. Po pozdravnem govoru so nas peljali na ogled tovarne. Ob 13. uri nam je gostitelj priredil kosilo, nato pa smo si do 18. ure ogledovali podjetje.

Naj povemo nekaj številok o tovarniških objektih. Zemljišče, kjer ima Renault svojo tovarno, obsega 225 ha, v tovarni pa izdelujejo karoserije in montirajo vozila R-4, R-8, R-10, R-12 in R-16.

V Flinsu, kjer dela 18.000 delavcev, je tudi središče odprme avtomobilov. Tu porabijo na dan 10 ton barve, 250 km blaga za oblaganje sedežev in več kot 1000 ton pločevine.

V tovarni v Flinsu, ki je mimogrede povedano najbolj moderna od vseh Renaultovih tovarn, nas je pri galvanizaciji avtomobilskih delov najbolj navdušila dovršena tehnologija in zelo stroga kontrola vsakega že obdelanega dela.

V dvoranah, kjer so bili nameščeni tekoči trakovi, so nekateri opazili, da prav zadnjemu modelu R-12 posvečajo največ pozornosti. Naj omenimo še to, da imajo delavci v vsaki fazi montaže pregled nad vsemi orodji in pripomočki za različne tipe vozil, ki pridejo iz različnih tekočih trakov. Vsa skladišča pólizdelkov so polna, priprava materiala pa je na zelo visoki stopnji. Kar se tiče strojne opreme, so nam go-

Münchener Foto
Place du Tertre

stitelji povedali, da so najstarejši stroji stari 10 let, kar lepo številno stiskalnic za modeliranje pločevine pa so uvozili iz Nemčije in jih imajo šele štiri mesece. V montažnih dvoranah nismo nikjer opazili zastoj, saj sicer ne bi uspeli zmontirati avtomobila vsakih 58 sekund. V notranjem transportu je teklo vse v najlepšem redu, čeprav bi lahko rekli, da sploh ne upoštevajo prometnih predpisov (verjetno ne utegnejo). Poškodb na delu tu po njihovih izjavah praktično ne poznajo, kar se pa narodnostne sestave delavcev tiče, smo pri nekvalificiranih delih opazili mnogo delavcev temne polti, iz Italije, okoli pet sto pa jih je tudi iz Jugoslavije. Čim bolj se avtomobil bliža dokončni obliki, tem več je domačih delavcev. Pri vseh bolj zapletenih delih pa so zaposleni izključno bolj izkušeni in starejši delavci. Med pogovorom, koliko traja njihov delavnik, smo izvedeli, da je dolg sedem ur in toliko in toliko minut, opoldanski odmor pa ni dolg eno uro, ampak samo 54 minut.

Poprečni dohodek priučenega delavca v Renaultu, čas priučitve

je po besedah naših gostiteljev največ tri tedne, znaša 1330 frankov na mesec.

Najemnina za stanovanje v Parizu, ki bi ustrezalo litostrojškemu dvosobnemu stanovanju na Djakovičevi cesti, pa znaša tudi več kot pet sto frankov na mesec. Za prevoz na delo plača Renault vsem svojim uslužbencem po 22 fr. mesečno, mesečna vozovnica pa stane 25 fr. Vodniki po obratih Renaulta so nam izčrpno odgovarjali na vsa vprašanja, le žal smo imeli premalo časa, da bi se ustavljali ob vsaki fazi dela, ki nas je zanimala. Prijazni Francozi so nas povabili drugi dan v svoj trgovski lokal na Champs-Élysées, kjer smo lahko občudovali enega najbolje urejenih avtomobilskih muzejev v Evropi. Tu je pravzaprav razstavljen zgodovina Renaultovih avtomobilov, vse od prvega, ki so ga izdelali 1898, do najnovejših modelov te avtomobilске tovarne, ki je najmočnejše industrijsko podjetje v Franciji. Seveda ob tej paradi avtomobilov, za katere so nam dejali v Renaultu, da so tehnično popolnoma brezhibni in da bi se lahko takoj vključili v gost pariški promet, ne smemo pozabiti na model iz leta 1914, ki ga imenujejo taksi iz Marne. Avto, pred katerega je položena francoska zastava, je v tem letu stopil v svetovno zgodovino. S temi avtomobili, bilo jih je 600, so pariški taksisti prepeplovali vojake na fronto na Marne, in tako v marsičem pripomogli k ugodnemu razvoju vojaških operacij na tem delu fronte.

Morda bi bralce zanimalo nekaj tehničnih podatkov o Renaultovih avtomobilih. Prvi, ki ima oznako A, izdelali so ga 1898, imenovali pa so ga »voziček«, ima en cilinder. Bil je 273-kubičen, imel je štiri prestave, tri naprej in eno nazaj, tehtal je 200 kg, največja hitrost je bila 32 km na uro, motor pa je imel moč enega konja in tri četrt ter 1500 obrt/min. Eden najlepših in najboljših Renaultovih avtomobilov je »drveča zvezda« iz leta 1956, ki je imel turbinski motor. Njegova moč je znašala 270 KS. Avto je tehtal 950 kg, in dosegel največjo hitrost 309 km/h. Ta lepotec je bil namenjen samo za preizkusne vožnje. Ob slovesu smo se gostiteljem za izredno prišrčni sprejem zahvalili, predstavniki DS in UO pa so jim izročili skromna darila. Naši gostitelji so ob tej priliki izrazili željo po nadaljnjem sodelovanju z našim podjetjem.

Ves naslednji dan smo prebili v Parizu in si ogledovali neštete zanimivosti, s katerimi privablja na milijone turistov. Od vseh nam bo morda najdlje ostal v spominu obisk Place du tertre, trga na Montmartru, kjer slikarji z vsega sveta ustvarjajo svoje umetnine kar pod milim nebom.

Med njimi je tudi nekaj naših rojakov, ki so baje celo med najboljšimi v tej slikarski koloniji. Tu je izkoristil priložnost za slikanje tudi naš Vlado Kovač, ki je bil slikarjem z Montmartra tako huda konkurenca, da so glasno negodovali, čes, ali ni že nas dovolj, sedaj bo pa še ta zgago delal. No, pomirili so se šele takrat, ko so izvedeli, da je ta umetnik samo slučajni obiskovalec in da še ne misli zapustiti Litostroja. Z grička Montmartra, točno izpred cerkve Sacre Coeur, je tudi najlepši pogled na Pariz, na slavne pariške strehe, ki živijo tako v literaturi, v likovni umetnosti, kot v glasbi, kot eden simbolov francoskega glavnega mesta.

Naslednjega dne smo se že zarana zjutraj brez zajtrka odpeljali iz Pariza. Naj povem še to, da smo zaradi skopega potovalnega načrta ostali tudi prvi dan brez večerje. Ves dan smo se vozili po severnovzhodni Franciji, preko gričevnate pokrajine, po ozki, a še kar dobro vzdrževani cesti. Nemška pokrajina se ni mnogo razlikovala od francoske, le na avtocesti proti Ulmu je bilo več vozil kot na francoski strani.

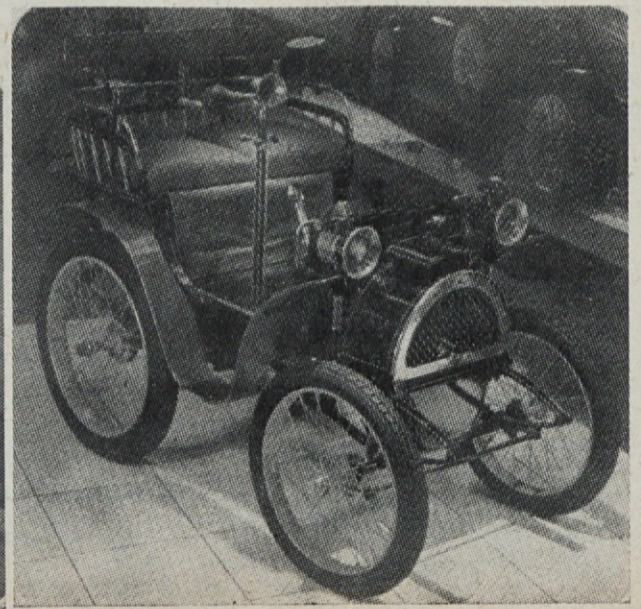
V zgodnjih popoldanskih urah smo prispeli v Ulm, ki je sicer srednjeveško mesto, polno zgodovinskih znamenitosti, med katerimi je prav gotovo največja ulmska katedrala, ki ima največji zvonik na svetu, saj je visok kar 165 m. Še nekaj nam je takoj padlo v oči — izredna čistoča mestnih ulic, ki so bile pravo nasprotje vedno umazanih pariških ulic. Še z nečim se nam je Ulm zelo prikupil. Z zajtrkom so nam postregli naslednji dan že ob šestih, kar bi bilo v ostalih večjih evropskih mestih skorajda nemogoče.

Proti Münchenu smo se peljali nekaj časa po pravi ljubljanski megli, ki nam je vzbujala rahlo domotožje po domačih krajih. Ko smo prišli v München, smo se ustavili pri železniški postaji, odkoder so se izletniki razbežali po bližnjih veleblagovnicah in hiteli zapravljati zadnje devize za tisto, kar je bilo po njihovem mnenju v Münchenu cenejše in boljše kot pri nas. Po komaj dvehurnem »bivanju« v Münchenu smo se preko Avstrije, kjer se čudovite jesenske barve marsikje že zlivajo s snegom v prelep pejsaž, vrnili v domovino. Na meji so nas ljubeznivi cariniki samo pozdravili in kot skupino samoupravljavcev brez kakršnegakoli pregleda prtljage spustili na domača tla.

Tako smo v petek zvečer zopet bili vsi doma z eno izkušnjo več, saj čim več dežel spoznaš, toliko bolj ceniš lastno.

Janez Prijatelj
(Vinjeti V. Kovač)

Spodaj taksi iz Marne, desno »voziček« iz leta 1898

OJ, LJUBA TI TOPLOTA

Človeku se prileže in mu odleže, če se lahko nad čim jezi. Kako je vendar prijetno, če se zneseš, odpreš ventile svoji užaljeni, trpinčeni, prikrajšani duši, zabavljaš, se jeziš, bentiš ali kolneš, kakršen značaj pač imaš in kakršnega razpoloženja pač si.

Zelo radi se na primer znašamo nad vremenom in nad temperaturo. Poleti nam je povsod prevroče, pozimi nas zebe, pravzaprav ni nikoli ravno prav. Ravno tako nam ni nikoli prav, ali vsaj prav redko, v naših delavnicah, obratih, pisarnah. Velike hale se kljub kaloriferjem nikoli ne dajo pozimi primerno ogreti. Velika vhodna vrata se odpirajo in ostajajo odprta, dragocena toplota pa lije na prosto. Upamo, da bo vsaj v obdelovalnici sedaj bolje, ko so VET-ovci montirali pred vrata zračno zaveso.

Zanimalo me je, koliko sploh porabimo premoga za ogrevanje v naši tovarni. Številke so za naše privatne pojme naravnost neverjetne. Na leto se pokuri namreč kar 16.000 ton premoga, velenjskega lignita. Še celo poleti, v največji vročini, ga gre dnevno po kakih 10 do 15 ton. Le kam, boste vprašali. Tudi jaz sem vprašal. Za sušenje lesa, toplo vodo in za menzo. V trdi zimi ga gre pa celo po 100 ton dnevno.

Poigramo se malo s številkami. Če bi ta premog v termocentrali spremenili v električno energijo, bi nam lahko svetila žarnica šestnajst tisoč let. Če bi ves premog naložili na vagone, bi bila kompozicija dolga šest kilometrov in bi segala od Ljubljane do Šentvida. Na vsakega našega sodelavca pride po pet ton premoga. V domačem gospodinjstvu prav gotovo ne pride povprečna poraba na vsakega človeka po eno tono letno. Z drugo besedo povedano: dragi sodelavec, v tovarni pride na tvojo glavo petkrat več premoga kot doma, pri čemer moraš še upoštevati, da prebiješ na leto (če nisi nič v bolniški) kakih 2.000 ur v tovarni, medtem ko je celotni letni fond ur 8.760, ali drugače, v tovarni ne prebiješ niti četrtine svojega letnega časa in vendar porabiš vsaj petkrat več premoga kot doma. Razmerje je računsko jasno, to je 1:20. V denarju povedano: okroglo 140 milijončkov letno pokurimo v kurilnici.

Obiščimo še kurilnico in ljudi v njej. Lepo, belo poslopje tam na severnem robu, takorekoč v predmestju Litostroja. Poleg kurilnice naloženi vagončki, ki čakajo, da bodo stresli svoje črno breme v jašek elevatorja. Ta potegne premog visoko pod strop in od tam v enakomernem tresenju rešetk pada v »krematorij«. Energija spet spreminja obliko. Ti sončni žarki, ta toplota izpred več tisoč let, vskladiščena v obliki premogovih kepcev, se spet spreminja v prvotno obliko, v toploto.

Komandant tega krematorija, botev toplote, oče prijetnega razpoloženja, direktor naše termokalorike je naš znani Oton Hiršbek. Vsi ga poznamo, če smo vsaj nekaj let že v tovarni, kdor ga pa še ne pozna, naj pa kar pohiti, saj je formalno že v pokoj in najbrž ne bo dolgo, ko nas bo tudi neformalno zapustil. Ne poznam človeka, ki bi pri hiši naredil toliko »škod« kot on. V 10 letih službovanja v naši tovarni je pokuril takole med brati kakih tristo tisoč ton premoga in tako pognal skozi dimnike skoro tri milijarde starih dinarčkov, če bi ves premog računali po današnji ceni. Če bi moral to škodo odsedeti in če se računa, da ti menda v primeru neizterljivosti računajo en dan aresta za pet novih dinarčkov, bi revež kar sedel dvajset tisoč let. No, na zdravje.

Oto Hiršbek pozna vse vrste kotlov, na nafto in na premog. Bil je prvi strojnik na ladjah in preplul mnogo morja. S torpedovko so pred vojno obiskali Malto, Španijo, Tunis in še kaj. Tik pred izbruhom vojne so ga z morja premestili na rečno ladjo Preradović, ki je rezala valove slavonskih rek. Toda našel se je kolega, ki je protestiral, češ da je on po rangu starejši in da mora on prevzeti mesto vodilnega

strojnika na tej ladji. Oto se ni upiral in je prevzel stroje na manjši ladji Hrvatska.

Ladja je dobila nalogo, da naloži 500 min in jih natrese po Tisi, da bi preprečila morebitni vdor sovražne vojske po reki. Sovražnik je kmalu res vdrl in — na presenečenje vseh — mirno in nemoteno plul po rekah med minami in po njih, kot da bi bile lubenice. Nobena ni eksplodirala. Sabotaža vojske? Slaba izdelava? Pesek v minah?

Naše rečne ladje pa so se morale kaj hitro umakniti, saj so zmagovali sovražniki od zunaj in znotraj. Zbrale so se v konvoj in hitele na jug. Naši so medtem minirali tudi mostove, da bi zavrlji dostop sovražniku po cestah. In tisti konvoj ladij je ravno plul po reki, ko je tik nad njim razneslo most. Deli težke mostovne konstrukcije so se v smrtne krču vzpeli v zrak in potem onemoglo tresčili v vodo. En tak del je padel natanko na ladjo Preradović. Od 128 mornarjev sta ostala živa le dva.

Če ne bi teden prej naš Oto popustil, bi bil mrtev. Če, če... Kolikokrat je odvisno naše življenje od drobnega, brezpomembnega »če«!

Ko je bil Hiršbek star 20 let, je šel na ladjo, pri 40 letih je prišel v Litostroj.

Kam bi šli, če bi bili spet stari 20 let?

Spet na ladjo.

In kam bi šli, če bi spet imeli 40 let?

Spet v Litostroj.

(V imenu vsega kolektiva: hvala lepa za zaupanje!)

Kot gospodar toplote ste vedno na gorkem, kaj?

Najbrž nobeden ni večkrat prehlajen kot jaz. Pozimi moram nešteto krat s toplega na mraz in nazaj. Vso zimo sem prehlajen.

S čim ste najbolj zadovoljni?

Z vsem po malem.

S čim ste najmanj zadovoljen?

S plačami v našem obratu. Vedno smo imeli najnižje plače.

Česa se bojite?

Prekinitvev električnega toka. Takrat obstanejo črpalke in ventilatorji. V kurilnici se kadi kot v starem mlinu, vode ne moremo poganjati po ceveh.

Ali bi radi doživeli čas, ko bomo imeli toploto atomskega izvora?

Ne.

Kakšna je vaša največja želja?

Da bi dobili svoj prekucnik in bager. Postali bi neodvisni od zunanjih dobaviteljev in dosegli velik prihranek.

Ta njegova želja res zasluži pozornost. Tovarniška cena za lignit v Velenju znaša 49.00 din, s posredovanjem trgovskega podjetja pa nas velja, franco tovarna 87.60 din. Razlika je opazno velika. Imamo svoj industrijski tir in bi premog lahko dobili naravnost pred hišo, nimamo pa bagra, s katerim bi ga nakladali z vagona in nimamo prekucnika, s katerim bi ga prepeljali tistih nekaj metrov do elevatorja. Že površen računček pokaže, da bi tako prihranili blizu 50 starih milijončkov na leto in da bi se nabava bagra ter prekucnika amortizirala že v pol leta. Le zakaj naj drugim prepuščamo dinarje, ko so pa nam vsaj toliko potrebni?

Pri tem pa še niti ni zajeta manj vidna škoda, ki jo imamo, ko leži premog na deponiji in postopno izgublja kalorično vrednost, lahko tudi do 30 %, ko ostaja ob starem, preležanem premogu več ugaskov, ko lahko pozimi ob snegu pridemo v resne težave in ker smo pač odvisni (prav po nepotrebnem) od zunanjih faktorjev. Umen gospodar tu ne bi imel dosti premišljati.

Nace Grabljič

Radovedneža (T. Erman)

Eden naših dobrih znancev

V Litostroj prihaja veliko ljudi. Med njimi so taki, ki prvi povedo svoje ime »strogemu« pri glavnem vходу, potem so med njimi pogostejši gosti in kot tretja kategorija naši tako imenovani vsakodnevni dobri znanci. Mednje spada tudi Franc Ratej. Polnih 20 let je kot član našega kolektiva žigosal osebno kartico — zjutraj za prihod, popoldne za odhod — zdaj mu je ni več treba; pride, opravi, odide. Nekako 3 leta mu namreč že reže kruh Zavarovalnica.

Pred kratkim smo ga povlekli za rokav in zaprosili, da nam odgovori na nekaj vprašanj. Odgovori bodo gotovo zanimali tudi naše bralce. Takole nekako je tekel razgovor:

»Precej pogosto se vidavamo — torej je v Litostroju dosti zavarovancev?«

»Prav imate, precej jih je, vendar še vedno daleč pod povprečjem v primerjavi z drugimi podjetji. Zdi se, da še vedno veliko ljudi ne zna prav ceniti ugodnosti zavarovalne police; pa tudi stik je težko dobiti z vsemi, ki bi jim naše zavarovanje koristilo.«

»Kakšna zavarovanja pa sklepate?«

»Sklepam vse vrste zavarovanj, ki jih nudi zavarovalnica »SAVA«, tako premoženjska, nezgodna, življenjska, avtomobilska in podobno.«

»Kaj pravite v zvezi s časopisno polemiko, da vaši zavarovalni pogoji niso najugodnejši?«

»Razumljivo je, da so se morale zaradi splošne podražitve avtomobilov ustrezno povišati tudi zavarovalne premije. Svoj delež pri tem ima tudi vedno večje število škodnih primerov, povzročenih bodisi iz osebne nepredvidnosti voznikov, slabega stanja cest ali pa povečanja prometa nasploh.«

»Kako je z izplačilom odškodnin?«

»Izplačilo odškodnine je odvisno večkrat od zavarovanca samega oziroma oškodovanca, kadar gre za škodo po tuji krivdi. Običajno se zavarovanci lotijo raznih intervencijskih metod, ki pa v naše poslovanje vnašajo samo nered in dvome v upravičenost njihovih odškodninskih zahtev. Prijava škodnega primera organom TNZ je prvi ukrep, ki ga je dolžan oškodovanec izvršiti. Nepravčasna prijava škodnega primera zavarovalnici, neprimeren nastop in iskanje odškodnine čez upravičeno mero so pogosto vzrok, da se plačilo odškodnine zavleče.«

»Kako uprava podjetja gleda vaše delo med kolektivom?«

Lop! po njej (O. Dolenc)

»Znano je, da člani litostrojskega kolektiva niso med najbolje plačanimi; zato jih nenadne škode toliko bolj prizadenejo. V njihovem interesu je, da jim zato po najugodnejših pogojih nudim zavarovanje proti takim škodam. To ve tudi uprava vašega podjetja. Sicer pa svoje delo opravljam po načelu: »Govori malo, povej veliko, opravi hitro.«

»Kakšne vrste zavarovanja bi po vašem moral izbrati vsak član kolektiva?«

»Vsa zavarovanja so odvisna od zavarovanca, njegovih prejemkov in rizikov, ki jih želi zavarovati. Zavarovanje, ki pa bi ga skoraj praviloma moral imeti vsak, je kombinirano zavarovanje stanovanjskih premičnin (tehnični predmeti splošne potrošnje), da o življenjskem in nezgodnem zavarovanju ne govorimo. Skoraj si ne morem predstavljati, kako bi se npr. znašla petčlanska družina ob nenadni izgubi enega od obeh skrbnikov, če že sedaj pri dveh zaslužkih ne more utrpeli recimo 50 din mesečno za življenjsko in nezgodno zavarovanje.«

»In še eno vprašanje: Kakšne vrste zavarovanja ste izbrali zase?«

»Za svojo 4-člansko družino plačujem na polico Ž-92492 mesečno 50,— din. Poleg tega imam nezgodno zavarovanje zase in za ženo. Zavarovane imam stanovanjske premičnine, avto ter eventualne potnike v avtu po 30.000,— din za smrt in 60.000,— din za invalidnost.«

»Tov. Rataj, prav lepa hvala za vaša prijazna pojasnila in mnogo uspehov pri nadaljnjem vključevanju Litostrojčanov med zavarovance!«

Le še to — za tiste, ki vas ne poznajo: kje vas je dobiti?«

»V Litostroj prihajam redno najmanj dvakrat tedensko. Kdor želi kakršna koli pojasnila, lahko pušti list s svojim imenom pri glavnem vratarju. Na željo ga obiščem na domu.«

Tako, vidite, tudi taka so pota nekdanjih Litostrojčanov. Še vedno so s srcem v svoji tovarni, med svojim starim kolektivom — mar niso potem v resnici naši dobri znanci?

Zanima vas...

PRISLI V MESECU OKTOBRU

Zaradi izpolnitve delovnih mest:

FI
Strugarji: Darko Vesel, Ivan Černec in Ljuben Antič; snažilca Anton Hočvar in Jože Jančar, ključavničarja Radivoj Mauer in Mirsat Jaganjac, monter Ivan Rep, električar Marko Tomašević, strojni brusilec Anton Klemen.

MO
Čistilec Peter Brčar, varilec Anton Polanec, prip. peska Vinko Kastelic, pleskar Ante Zekić, strugar Rade Mihailović, izpraznjevalec Džafer Kasič.

VET
Strojni ključ. Franc Goričar, električar Bogdan Binter.

PA
Monterji: Miha Alič, Dušan Požnel, Franc Hrovat, delavec na traku Milan Habjan.

KS
Pripravniki: Janez Šmitek, Petrašin Žižić, Dušan Zbogor, admin. Tatjana Juvan.

Sekretariat
Referent Franc Nolimal, knjigovoz Ivanka Skrbec, snažilka Ana Mehle, kurir Pavel Mikac, snažilka Ana Rogac.

TSS
Avtoklepar Marjan Kveder, avtomeh. Duša Petkovšek.

NB
Del. transportni Stjepan Vidlak, komerc. Alda Raspotnik.

Kom. s.
Skladiščnik Matjaž Lojvec, knjigovodja Marinka Drešar.

SK
Kontrolor Alojz Bašelj, admin. Jolanda Smirnov.

Lint
Svetovalec Dušan Golob.

PRB
Tehn. risar Dušan Kapužnik.

DR
Servirka Sonja Padovan.

FRS
Ref. za izterjave Elizabeta Živković.

PTO
Evidenčnik Francka Trnovec.

PRA
Vodja skladišča Anton Dodik.

ODSLI V MESECU OKTOBRU

FI
Janez Krese, Janez Kurent, Pavel Renko, Ludvik Punčoh, Bojan Znidaršič, Branko Dejanovič, Albin Ložar, Janez Resnik, Peter Radomir, Miroslav Bogataj, Isem Kuka, Nezir Gudači, Mirko Dimnik, Bojan Platovšek.

MO
Ciril Pabže, Silvester Bajc, Ivan Radomi, Hase Dogič, Andrija Malek, Nail Hodžič, Marija Arh, Ante Zekić.

VET
Ludvik Klančar, Isuf Heta.

PK
Jože Medja, Anton Glas.

PA
Franc Bence, Pavel Spelko, Vinko Pečjak, Leopold Langenus.

PRB
Janez Martini, Miran Zgonik, Jožica Sikovec, Franc Selan.

Spl. s.
Marija Jambrošič, Ana Belak.

Vojko Čuček

Kons. skl.

KS
Marija Šiftar.

TPD
Dušan Vodopivec.

IC
Stefka Leskovšek.

PTO
Stane Soklič.

DR
Sonja Padovan.

ZAHVALA

V imenu vseh upokojencev Litostroja, ki so bili na izletu 5. in 6. septembra v Fiesi, se zahvaljujem sindikalni podružnici in celotnemu kolektivu Litostroja za nepozabne trenutke, ki smo jih doživeli v teh lepih jesenskih dneh.

Obenem želim vsemu kolektivu pri delu obilo uspeha in čim manj nezdod.

Jože Kapelj

Ljubljana, Gornji trg 30

ZAHVALA

Ob smrti moža in očeta Alojza Kocjančiča se sindikalni organizaciji toplo zahvaljujemo za izrečeno sožalje, za poslovlilne besede in žalni venec.

Žaluoja žena in otroka

ZAHVALA

Najtopleje se zahvaljujem sindikatu in godbi iz Litostroja za udeležbo na pogrebu mojega moža Hinka Sitarja.

Rezi Sitar

ZAHVALA

Vsem sodelavcem, sindikatu in upravi se pristrčno zahvaljujem za darila in pogostitev, ki sem jih prejel ob svojem odhodu v pokoj. Obenem želim vsemu kolektivu veliko uspeha pri delu.

Janez Oražem

ZAHVALA

Ob boleči izgubi naše mame in žene ŠTEFKE LESKOVŠEK se toplo zahvaljujemo vsem, ki so nam izrekli sožalje, ji poklonili cvetje in jo spremili na zadnji poti. Iskrena hvala njenim sodelavcem in gojencem Izobraževalnega centra, sostanovalcem bloka 9 in 10, litostrojski godbi in tov. Premiču ter tov. Bedini za ganljive besede v slovo. Še enkrat iskrena hvala vsem, ki sočustvujejo z nami.

Mož Ludvik, hčerka Alenka in sin Matjaž z družinama

OJ, TA VOJAŠKI BOBEN...

Iz Valjeva, kjer služi vojsko, nam piše Anton Opeka takole:

»Najprej prav lepo pozdravljam vse sodelavce v livarni jeklene litine in druge člane kolektiva in jim želim veliko uspeha pri delu. Kolektiv sem zapustil pred petimi meseci, zato me zelo zanima, kaj se je ta čas novega zgodilo v Litostroju. Najbolje bom obveščen, če mi boste pošiljali glasilo Litostroj. Če bom o vsem obveščen, se bom tudi laže ponovno vključil v proizvodnjo, ko bom odslužil kadrovski rok.« Željo mu bomo izpolnili.

PREJELI SMO...

Kot član delovnega kolektiva Litostroj želim, da mi v našem litostrojskem mesečniku odgovorite na naslednje vprašanje:

Kakšen je rok za rešitev prošnji in pritožb? Ali sploh lahko pričakujem odgovor na svojo pritožbo? Pritožbo sem vložil pri svojem nadrejenem dne 16. 6. 1970, pa do danes še nisem prejel nobenega odgovora ali rešitve. Kakšni zadrški obstoje, da do danes še nisem prejel odgovora, ne vem. Želim, da mi prizadeti na to vprašanje odgovore.

Ivan Dolinar

Odgovor uredništva: Kdaj in kako vam bodo odgovorili vaši nadrejeni, ne vemo, pač pa vemo, da so vam dolžni odgovoriti, saj vam s tem, če vam ne odgovore, kratijo najosnovnejše pravice ne samo kot človeku, temveč tudi kot članu samoupravne delovne skupnosti. Predlagamo vam, da svoje nadrejene ponovno opozorite na odgovor. Če še ne boste prejeli odgovora, se poslužite pravice, ki jo kot član kolektiva imate, ter se pritožite na organe samoupravljanja v vaši enoti ali pa na sindikalno organizacijo, ki bo prav gotovo zaščitila vaše interese seveda, če so upravičeni.

Pripominjamo, da vaš primer ni osamljen. Žal še mnogo neresenih prošnji in pritožb leži po predalih. Upajmo, da bodo te vrstice le priklicale na dan tudi še druge »pozabljene« odgovore. Če bodo nekateri odgovorni s tako prakso še nadaljevali, potem bomo prisiljeni pogovarjati se bolj konkretno. Želimo, da to ne bi bilo potrebno.

Dne 9. 10. 1970 sta odšla iz livarne sive litine naša dolgoletna sodelavca Janez Kotar, kontrolor ulitkov in Adolf Barle, pripravljavec peska. Naj prijetno uživata svoj zasluženi pokoj!

V avgustu so odšli iz livarne sive litine v pokoj trije naši dolgoletni sodelavci: Anton Podkrajnik, čistilec, Anton Kovač, čistilec in Alojz Vončina, skladiščnik orodja. Želimo jim prijeten pokoj!

Zadnjega septembra je odšla v pokoj Marija Arh, pleskar. Zaposlena je bila v modelni mizarni, v Litostroju pa je bila celih 23 let. Še veliko vedrih dni, Marija!

Ivan Oražem, delovodja, in Gabriel Jenko, tehnolog, sta odšla v pokoj 30. 9. 1970. Zaposlena sta bila v livarni jeklene litine. Bila sta med najstarejšimi našimi sodelavci, saj sta prišla v Litostroj že leta 1947. Še mnogo prijetnih dni jima želijo sodelavci!

ZAKAJ SAMO 385?

Ker to ni številka iz notranjega telefonskega imenika, se jo da spremeniti in bi jo lahko recimo napihnil tudi čez 400. Da bi nam to uspelo, moramo imeti ne le dobre naprave, ampak moramo tudi doseči zrakotesnost vseh ventilov.

Zjutraj prihajamo na delo vsi pravočasno, to pa potrdimo z žigosno kartico. Nobenemu ne bi uspelo dokazati, da vsi primemo takoj za delo. Tu so izjeme v večini. Med nami je prav gotovo 500 takih, ki se zjutraj obotavljamo najmanj 15 minut. To bi zneslo v enem dnevu 7500 minut, v enem mesecu pa skoraj 3000 ur. V enem letu bo teh izgubljenih ur verjetno dvanajstkrat več. Sem nismo šteli tistih, ki prično z delom šele po izčrpnem pretresu hišnih, tovarniških, republiških in še drugih dogodkov. Vsega tega seveda ni moč storiti, ne da bi popili eno, ali več »turških«.

Tudi domov odhajamo vsi pravočasno, na uro pa začnemo pogledovati mnogo prej. Smo pač utrjeni, postaviti se je treba v menzi v vrsto itd.

Med prihodom in odhodom je polnih osem ur. Kaj vse se lahko zgodi med tem časom! Večkrat te zamika, da bi si recimo kupil malico in druge potrebščine

ne vsaj pol ure pred uradno malico. Tudi v ambulanto moraš včasih stopiti. V ambulanti pa izgubiš mnogo časa in seveda to ni prav. Ta problem je sicer rešen še s tem, da smo sklenili voditi točno evidenco časa, ki ga izgubimo s čakanjem v ambulanti. Podatke bomo obdelali in dali v javnost, nato pa bomo odšli naprej po že zdavnaj prehojeni poti.

Dobro bi bilo, če bi izgubljeni čas ponazorili s točnimi podatki. Slika bi bila verjetno precej porazna. Dajmo raje zadevo ilustrirati z dvema izjavama iz uradnega zapisnika. Dogodek je resničen, vpletena pa sta bila dva tovariša iz raznih obratov naše tovarne. Pojdimo po vrsti:

»Delavec P. M. je vrgel z lopato čez prevozno pot pesek proti drugemu delavcu, ki se je skrival v bližini mojega vozila. Delavci so se pri tem obmetavali, oziroma igrali. Tisti vrženi pesek je nenamensko padel na moje vozilo. Od tovariša P. M. sem zahteval, da odstrani pesek z vozila, na to pa ni pristal in se mi je smejal v obraz. Pristopil sem k njemu, ga prijel za rokav in vlek. Tovariš P. M. me je nato dvakrat udaril s pestjo v čeljust. Takrat sva se spoprijela. Pograbil sem leseno lato z namenom, da ga udarim, vendar mi ni

uspelo, kajti prišli so njegovi sodelavci in naju razdvojili.«

Protizjava tovariša P. M.: »Priznam, da smo se v omenjenem času resnično obmetavali s peskom. Pesek, ki sem ga vrgel z roko, ne pa z lopato, kot trdi tov. B. C., ni bil namenjen njemu, ampak delavcu Š., ki se je med obmetavanjem skrival v bližini vozila, ki ga je upravljal tovariš B. C. Zahtevi B. C., naj odstranim z vozila pesek, se nisem odzval. Nato je B. C. pristopil k meni, me potegnil za rokav, jaz pa sem se obrnil. B. C. me je zgrabil in porinil, jaz pa njega udaril v obraz. B. C. je zgrabil leseno lato in jo dvignil. Z namenom, da bi prestregel meni namenjeni udarec, sem dvignil roko in zgrabil za lato. Pri tem sem si poškodoval prst na roki. Takrat sva se zgrabila. B. C. me je vgriznil v ramo. Prišli so moji sodelavci in naju razdvojili.«

Pravijo, da za takšne stvari ponekod pokažejo, kje so izhodna vrata, pri nas pa se zadeva vleče po precej počasnem postopku na sejah raznih komisij. Vse to je seveda lepo in humano, ne bi pa mogel reči, da nam koristi.

Da ne bi bilo pomote, povejmo, da je bila številka 385 vzeta iz naših obračunskih listkov, s katerimi nismo vedno zadovoljni.

Emil Vogrič

ČLOVEK IN DELO

UTRUJENOST

ODKOD UTRUJENOST? OD DELA, OD PLAČE, IZ TELESA ALI IZ ČLOVEKA SAMEGA?

Utrujenost pri delu

Ali delo utruja? Čudno vprašanje, kaj, saj se čuti naravnost kot izzivanje. Postavimo ga recimo našemu čistilcu ulitkov, delavki v tekstilni tovarni, ki prihaja s popoldanske izmene, ali gospodinji z več otroki in vsi bodo potrdili: delo ubija.

Vendar pa stvar ni tako enostavna, tako nam vsaj zatrjujejo strokovnjaki, ki pravijo, da nismo utrujeni le zaradi dela, ampak zato, ker smo pogosto nerazpoloženi že ko začnemo delati.

Utrujenost pri delu se pojavlja predvsem kot obrambni mehanizem telesa. Seveda ne moremo kar naprej delati, ne da bi postali utrujeni. Zanimivo pa je, da se ob prvih znakih utrujenosti napor še poveča in se tako začasno poveča storilnost. Toda ta reakcija ne traja dolgo in kaj hitro storilnost naglo pade. Tu utrujenost napravi konec preveliki dejavnosti.

Pred nastopom take izčrpanosti pa srečujemo nenavadne razlike v utrujenosti med enim in drugim človekom.

Zaradi poskusa so dali na primer delavcem kopati luknje, ki so jih morali takoj nato spet zadeliti. Postali so zelo hitro utrujeni. Potem pa so jim dali kopati järke, kjer naj bi odkrili kanalizacijske cevi, za katere so se načrti izgubili. V tem primeru se je utrujenost precej kasneje pojavila: delavci so videli smisel v svojem delu.

Utrujenost je odvisna od osebnosti. Ta je dejansko posledica borbe na dveh frontah. Prvič imamo kajpak opravka z zunanjo fronto, to je z objektivnimi faktori težine dela. Hkrati pa najdemo notranjo fronto osebnosti človeka. Utrujenost nastopi, ko pade ta fronta, brez ozira na vrsto dela. Šibka osebnost prej podleže utrujenosti kot močna.

Psihoanaliza dobro pozna utrujenost in jo razlaga kot reakcijo telesa na delo. To je menda naše opravilo nesposobnosti, da bi opravili neko delo do konca, in opravili neko delo do konca, in to se uleže na najgloblji del naše osebnosti, na podzavest in zato delavec zbeži v nedelavnost.

Utrujenost je v tesni zvezi tudi s pogoji dela, to vsi vemo.

Manj se pa zavedamo, da je odvisna v precejšnji meri od vrednosti dela in od priznanja, ki ga doživljamo za svoje delo. Sovjetski raziskovalci so ugotovili, da se je pri industrijskih delavcih povečalo zračenje pljuč, poraba kisika ipd., če so jih gledali ljudje z dobrohotnim zanimanjem.

Trajanje dela bi po pričakovanjih moralo imeti direktno zvezo z utrujenostjo, to je: čim dlje delaš, tem bolj si utrujen. Zato so sindikati tudi ves čas zahtevali skrajšanje delovnega časa na teden. Vendar pa prof. Binois ugotavlja: »Čeprav se število delovnih ur nepreravno manjša in je delo telesno mnogo manj naporno, se poklicna utrujenost ni zmanjšala, ampak povečala.«

Utrujenost in menjavanje delovnega časa tudi izzove vsake vrste nevesčnosti, če je prebogosto. Pri delavcih, ki so delali vsak dan v drugi izmeni, so ugotovili npr. 64% živčnih motenj, le 25% pa pri dnevni delavcih.

Psihosocialni faktorji postajajo danes vse bolj važni: stopnja odgovornosti, negotovost pri delu, način vodenja. Vendar tudi tu položaj ni tako jase, kot bi se dozdevalo. Nekateri delavci imajo namreč radi več samostojnosti, drugim pa prija bolj podrejeno, enolično delo. Močan vpliv na utrujenost imajo dalje slabi odnosi v delovni skupini.

Včerašnja utrujenost ni današnja utrujenost

Utrujenost vrste 1970 nikakor ni ista kot tista l. 1870 ali celo tista pred 10.000 leti. To pravijo specialisti. Nekdanji človek je vsako delo res moral opravljati v potu svojega obraza in utrujenost je bila neogiben spremljevalec vsakega dela. Če danes želimo imeti vedro vode, odpremo pipo na vodovodu, včasih (in marsikod še danes) pa je bilo treba morda nositi vodo po sto metrov daleč od studenca. Tedanji človek je imel proti sebi revščino in je moral trdo delati, da se je sploh preživel. Trpel je lakoto, preganjale so ga razne bolezni. Utrujenosti sami človek končno tudi ni posvečal kake posebne pozornosti, imel jo je za nujno spremljevalko dela, za nekaj samo po sebi umevnega, še posebno ker je krščanstvo pokazalo drug odnos do dela in v trudu videlo nujnega spremljevalca dela. Tudi ritem dela v prejšnjih časih ni bil tako napet kot v današnji industriji.

Ko se je pojavil stroj, je on diktilal tempo dela in se ni brigal za biološko uro človeka. Delavcu je res vzel telesni napor, toda prinesel je hkrati tudi živčni napor. Razen tega se je znašel človek, prej navajen naravnega življenja in svežega zraka, v zakajnem vzdušju delavnice, v dimu in ropotu.

Delavca vrste 1970 si predstavljamo v beli halji, kako sedi in uravnava kontrolne gumbce na plošči. Kaj le more biti manj utrudljivo? In vendar pride zvečer domov izčrpan. Zakaj? Protislovno se sliši, pa je vendarle res: dobili smo pravico, da nismo več utrujeni, pa smo v resnici bolj kot kdaj koli prej. Tehnični napredek je vzel človeku 90% telesnega dela. Odkod torej utrujenost?

Vse kaže, da se namesto mišične utrujenosti pojavljajo psihosomatske motnje, ki napadajo tako telo kot dušo. Vzrok leži v značilnostih naše civilizacije: zato, ker nismo trudni, smo utrujeni.

Današnji človek nepreravno nekam hiti, vedno se mu mudi: v službo, v službi, po službi. Nima več časa, da bi se živčno odpočil. Drugi ga priganjajo, sam se priganja in druge priganja. Ima neprimerno več želja kot njegov prednik pred sto leti in jih seveda ne more izpolniti, zato ostaja nezadovoljen, frustriran.

Tudi vere nima, ne v to, ne v ono stvar. Prej so ljudje verjeli v tega ali onega boga, v njegovem imenu so trpeli, radi prenašali utrujenost. Danes nima nobene ciljeve, za katere bi se gnal. V nebesa ne verjame več, na zemlji si jih pa ne more ustvariti. Sledi razočaranje, ni več motiviran za delo in tako postane veliko prej plen izčrpanosti.

Proti tej utrujenosti se hoče boriti z razvedrilom, izleti, potovanji. To so pa le novi napor, nova preizkušnja živcev, nova utrujenost.

Prava in nepravna utrujenost

Pravijo, da kmečki človek zvečer leže spat utrujen in se zjutraj spočit zbudi, meščan pa leže spočit v posteljo in se truden zbudi. Gre torej za dve vrsti utrujenosti: za pravo in nepravno.

Prava utrujenost se pojavi kot posledica velikega telesnega ali duševnega napora, pomanjkanja spanja, bolezni, toda zjutraj se človek zbudi preroben in spet sposoben za nove napore. Nepravna utrujenost je pa bolj psihološka motnja, je spopad med delovno zavestjo in podzavestjo, ki ima strah ali odpor pred delom. »Saj bi rad delal, pa ne morem«, slišimo govoriti take ljudi. Nepravna

utrujenost je včasih prehodnega značaja, včasih pa postane celo stalno pribežališče pred težavami življenja.

Nekaj nasvetov proti utrujenosti

Res bo najbrž, kot pravijo nekateri, da ne znamo več živeti, prav živeti. Ves dan se pravzaprav samo za nečim pehamo. Zato ne bo odveč nekaj nasvetov.

Dr. Ted Pollock je objavil zanimiv vprašalnik, s katerim se lahko vsak pogleda v ogledalu svojega dela in se oceni. Tudi to je »test«, če že ravno hočete, samo da ga lahko sami na sebi izvedete. Njegov namen ni, da bi v točkah ali šolskih ocenah izvedeli za razvitost vaših vodstvenih sposobnosti, ampak je bolj mišljen kot opozorilo na nekatere važnejše kvalitete vodstvenega delavca. Če si torej že delovodja, šef ali direktor, ali če misliš, da bi lahko bil, potem preberi vsako vprašanje, nanj pošteno odgovori in boš videl, kje so tvoje močne in šibke točke.

1. Ali veš, koliko stane vsaka ura tvojega delovnega časa?
2. Ali veš, koliko stane delovna ura tvojih podrejenih?
3. Ali veš za vsakega od tvojih podrejenih, koliko naredi, kako dela?
4. Ali si že skušal ugotoviti specifične sposobnosti tvojih podrejenih in jih zaposliti tako, da je res vsak dobil delo, ki ga lahko najbolje opravlja?
5. Ali si si ustvaril prava merila za objektivno ocenjevanje delovnega prispevka tvojih podrejenih in se ne daješ zavajati vplivu »halo-efekta«, kjer ti ena sama močnejša izstopajoča kvaliteta, dobra ali slaba, zamegli podobno o njem?
6. Ali imaš že zjutraj, ko prideš na delo, jasen načrt dela za tisti dan?
7. Roko na srce: ali si podrejenim zaupal vse delo, ki jim ga lahko prepustiš?
8. Ali poznaš dimenzijo časa? Ali torej veš, koliko časa je potrebno za posamezno vrsto dela, preden ga zaupaš drugim ali skleneš, da ga opraviš sam?
9. Ali se ne crkljaš malo in porabiš preveč časa za prijetne vrste dela, medtem ko ti ga za manj prijetne »zmanjka«?

10. Ali nosiš s seboj beležnico, v katero lahko sproti zapišeš razne misli ali podatke, ali pa se morda kar zaneseš na svoj spomin?
11. Ali ti pisarniški posli jemljejo preveč časa v delovnem dnevu?

- Ne odpovedujmo se spanju! Če človek ne spi, se pojavijo v organizmu podobni znaki kot pri utrujenosti; v krvi se močno zniža stopnja železa, poveča pa količina kislin.
- Več globokega dihanja, več čistega zraka! Kisik, ki ga vdihavamo z dihanjem, zadržuje nastajanje mlečne kisline, povzročiteljice utrujenosti. Čim bolj dihamo, tem manj smo utrujeni. Z delom v pisarnah, zadrževanjem v delavnicah pa smo kar pozabili na zdravo, globoko dihanje. Zato bi bilo treba večkrat na dan, na svežem zraku seveda, globoko zajeti zrak, najbolje zjutraj ali zvečer pri odprtem oknu.
- Varujmo se strupov, oziroma jih vsaj omejimo na najmanjšo mero. Glavna strupa sta tobak in alkohol in imata le

trenuten spodbujevalen učinek, toda na daljši čas pa pri našata utrujenost. Tobak uniči velik del vitamina C v organizmu in izzove pomanjkanje kisika.

— Odkrijmo spet pravo razvedrilo in celo lenobo! Mnoge današnje zabave so bolj utrudljive kot sprostilne. Psihologi zato mislijo, da bi morali današnji moderni svet spet učiti in naučiti, kakšno naj bo pravo razvedrilo, pri katerem se telo primerno utruji, duh pa spočije, brez napetosti, dirkanja. Pravo razvedrilo vključuje vedno kako prijetno aktivnost. Če se hočemo prav odpočiti, se moramo prav utruditi. Za nekatere preveč delovne ljudi bi pa morali naravnost ponovno iznajti lenobo, urico sladkega brezdolja, kakor ga poznamo pod izrazom »dolce far niente«.

Kakšen vodja si?

12. Ali preverjaš svoja navodila, preden jih izdajaš, da ne bi bila morda v kakšnem pogledu nejasna?
13. Ali si upajo tvoji podrejeni priti k tebi brez poprejšnje najave, kadar se znajdejo v stiski?
14. Ali je tvoje osebje seznanjeno s politiko podjetja glede osebnih dohodkov, dopustov, nadomestila za bolniške dneve in kakih drugih ugodnosti? Ali pozna zgodovino tega podjetja, kako se razvija in kakšne perspektive ima?
15. Ali sklicuješ od časa do časa sestanke s svojimi sodelavci, da bi se pogovorili o tekočih zadevah in skupaj razmislili težje probleme?

16. Ali priznaš in pohvališ izredne uspehe svojih sodelavcev?
17. Ali vedo tvoji ljudje, v čem so njihove dobre in šibke strani?
18. Ali se zavestno trudiš, da bi dajal svojim podrejenim dober zgled, s tem da spoštujš razmejitve, kažeš navdušenost za delo in da pokažeš spoštovanje do dela drugih?
19. Ali občutiš osebno zadovoljstvo, če tvoji ljudje napredujejo in ali verjameš, da uspeh tvojih sodelavcev dviga tudi tvoj ugled?
20. Kateri so trije tvoji ključni ljudje? Ali lahko opišeš njihov »vžigalnik za aktiviranje«, to je, s katerim načinom jih lahko najbolj motiviraš za delo, recimo s pohvalo, priznanjem, nagrado ipd.?
21. Ali si že našel človeka, ki bi bil najprimernejši, da zasede tvoje mesto, če bi ti moral na drugo delovno mesto?
22. Kaj si napravil, da bi ga čim bolj usposobil?
23. Kateri je bil največji uspeh posameznika v zadnjih petih letih?
24. Ali znaš pozorno in z zanimanjem poslušati druge in ali se lahko ljudje s teboj odkrito pogovore?
25. Ali razmišljaš samostojno o politiki podjetja, ali pa morda sprejemaš slepo navodila od zgoraj, češ: oni že vedo?
26. Ali si »ambasador dobre volje« pri ljudeh izven podjetja in jim skušaš razložiti posamezne manj razumljive postopke domače hiše?

27. Ali veš, kako delajo drugi oddelki v tovarni in se ne zanašaš le na slučajne in nekontrolirane podatke?
28. Si odločen? Ali pa morda cincaš, se kesaš sprejetih odločitev, spreminjaš sklepe in se daš vsakomur pogovoriti?
29. Ali sprejemaš odločitve brez predsodkov, subjektivnih stališč?
30. Ali skušaš izrabiti tudi izkušnje in iniciativo drugih, preden se za kaj odločiš?
31. Ali si že kdaj sestavil seznam alternativnih možnosti in si zapisal razloge, ki govore za in proti?
32. Ali prevzemaš pogumno odgovornost za svoje odločitve?
33. Kadar pride do zastojev, ali skušaš analizirati vzroke, da bi preprečil ponovne težave?
34. Če so zastoji nastali po tvoji krivdi, ali skušaš pogledati resnici pogumno v obraz, ali pa iščeš druge krivce?
35. Ali te jezi, kadar ima nadrejeni drugačno mnenje, ali pa morda poskusiš upoštevati prednost njegovih razlogov?
36. Ali se pri kritiki drugih držiš dejstev?
37. Ali si kdaj pri kritiki drugih zašel v norčevanje ali zasmevanje?
38. Ali daješ kritične pripombe na štiri oči, pohvalo pa javno?
39. Ali gledaš na kritiko, ki bi jo sam doživel, kot na dobrodošlo priliko, da se popraviš?
40. Ali dopuščaja možnost, da podrejeni izrazijo kritične pripombe na račun tvojega dela?
41. Kdaj si nazadnje prebral članek o vodenju?
42. Katera je najslabša stran tvojega vodenja?
43. Kaj si recimo prejšnji mesec napravil, da bi to popravil?
44. Ali se zavestno in premišljeno trudiš, da bi se čim več naučil od nadrejenih, podrejenih in sebi enakih?
45. Ali veš, kakšen si v očeh podrejenih?
46. Imaš kakšen konjiček ali zanimanje, s katerim bi se od časa do časa »vsega rešil« ter se tako duševno in živčno spočil?
47. Ali imaš še časa in smisel za telesne vaje, aktivni šport?
48. Kdaj si nazadnje priznal, da nimaš prav?
49. Na kakšnem delovnem mestu bi rad bil čez leto dni, čez pet let, deset? Kaj si napravil, da bi dosegel zastavljeni smoter?
50. Kakšno enotno oceno o svojem značaju bi si dal?

To je bil torej tvoj profil, brez ocen, brez točk, vendar zadosti zgovoren, da te opozori na šibke in močne strani. Ne bi bilo napaka, če bi se čez pol leta spet pogledal v to ogledalo in ponovno stehtal svoje sposobnosti za vodilno funkcijo v podjetju.

ZA RAZVEDRILLO

Vsakdanje misli

Sledi tistega, ki klecne na poti življenja zelo kmalu izginejo.

Ostrina človeške misli se najbolj skrha ob človeški omejenosti.

Ob poti k sreči in blagostanju je mnogo prometnih znakov. Le tisti, ki pozna in upošteva vse, pride na cilj.

Če je rojstvo velika začetnica, je poroka vprašaj in smrt pika.

Avtorji moderne poezije so zastavonoše in avantgarda velike seksualne revolucije.

Kdo neki v zakonskem trikotniku upošteva Pitagorov izrek?

Eni si belijo glavo, drugi pa žgance — z ocvirki.

Med ključi, ki spadajo v inventar vsakega spodobnega vlomilca, bi zaman iskali violinskega in basovskega.

Uspavalne tablete imajo najhujšo konkurenco v TV programu.

Žepar je človek, ki vedno drži roke v žepih — tujih.

Za nekatere je bogastvo kulisa, za katero skrivajo svojo duševno revščino.

Temo srednjeveškega neznanja so razsvetljevale grmade inkvizicije, temo modernega neznanja pa razsvetljujejo obljube o svetli prihodnosti.

Politik je človek, ki zahteva od vas, da vse žrtvujete za tako stvar, za katero on niti mignil ne bi.

Na nobeni državni zastavi še nisem videl srečnega človeka.

SESTAVIL P.P. NA-RIS E. L.	DOKA ZILA	SOBNA RASTLINA	TEKMEC	KLJUBOVANJE (SRBOHR)	SEVERNI TELEN	OBVEŠČ. EVALNI CENTER	GLAVNO MESTO EVR.DRŽ	EGIPČANSKI BOG	DEL. KROGA	ARAB. ŽREBEC	SOVJ. HEROJ	VSEBUJE AKOMO
DAR							STROKOVNIAK ZA OPTIKO	HOGOCNA ZGRADBA				
JUŽNO DHER, REKA							SAMOTNIK	HENJŠVA STANOV.				
VOJAK V STARI TURČIJI						NAPOVED PRIHODNOS SOCIAL. REPUBL.				ITAL. REKA	ČREVES. BOLEZEN	
ORODJE (SRBOHR)					NEKDANJI SOVJET. VODITELJ	SLIKAR. POTREBS.			VPRASALNICA	NEGATIV. ELEKTROD.		
ZNANA SOVJET TOVARNA				NAKNA-DNI ZAPIS	POPRAVILLO			SPALN. NALADJI	ZIDANJE			
IVAN JENKO		RADIJ	NEDOVOLJENO POŽIVILO		MORSKI ORJAK	ANGL. PIVO		ZAGON				
	TUJE ŽENSKO IHE						REŠENJE					
		OMETALO	ŠIROKE ULICE				AMER. FILM. REZISER				RAVNICA	
	LEKARNA						LETOPISI					
	LIKOVNI UMETNIK						ELEKTR. ONSKA NAPRAVA					KOŠARK. OLIMPIJE
GORA NA KOROŠKEM					Ž. IHE			VALJEVO			AMERIČ	
					IVER			4. + 11. ČRKA			DALM. M. IHE	
PREDEL HARIBORA					STARO IHE ZA JEČO	SLOV. PIS.				ŠTEVNIK	KRAJNA	GORENJSKEM
VISOK TEHN. NAZIV				SLOV. POLITIK	AMER. PESNIK				UMETN. STIL			
									MADŽ. M. IHE			
IZIRAN ZA IHEK			POET					ŽELEZOV KRŠEC				
			DRAGO BREGAR					AVT. OZNA TRSTA				
ADVOKA POTICA							STARE STVARI					
SVETO-PISEMSKA OSEBA								VRSTA POLJA				

Pravljica današnjih dni

Nekoč sta živeli sestri, dvojčici (tako začnemo le zaradi naslova, čeprav živita še danes), in po njuni presenetljivi podobnosti bi človek prisegel, da sta celo enojajčni, kar pa je za našo zgodbo dokaj pomembno. Oče in mati, oba uspešna direktorja (tako pišemo namesto kralj in kraljica), sta se na moč trudila, da bi njuna rosna leta minila čim lepše, posebno pa sta pazila, da ne bi opazili čudnih nasprotij socialistične družbe, ki je bila takrat šele v prehodnem obdobju.

Deklici pa sta rastle in tako je prišel čas šole in učenja. Ne bomo dosti izgubljali besed, saj je razumljivo, da sta bili obe odlični učenki in če si pogledal njuni spričevali, si videl, da sta popolnoma enaki. Preden sta se vpisali v srednjo šolo, ju je oče (kralj) poslal na testiranje, kjer je psiholog (čarovnik) ugotovil, da imata obe enak inteligenčni kvocient, kar pa niti ni bilo čudno. Rekli smo že, da sta starša lepo skrbela za svoji dekleti, zato jima je mati (kraljica) preskrbel študentske stipendije, da sta lahko po napornem pouku skočili v kino ali na kavico.

Ko sta uspešno in obe zopet s popolnoma enakimi ocenami diplomirali, se je oče (kralj) odločil za zanimiv poskus. Ker je tudi on izredno študiral, je med gradivom predosnutka nove ustave zasledil tudi načelo delitve dohodka po delu in ravno to je hotel preveriti, kako se ta reč vede v praksi. Poklical je svoji dekleti in jima dejal: »Dragi hčerki! Prišel je čas vajine ločitve, kajti za dobrobit znanosti sem sklenil, da preskrbim službo vsaki v drugem podjetju. Oba direktorja (sosednja kralja) sta moja dobra prijatelja in naročil sem jima, naj vsaki dasta le toliko denarja, kolikor ga bosta s svojim delom zaslužili. Obe bosta delali na enakih delovnih mestih in prosil bi vaju, da mi ob koncu meseca prineseta kuverti, da bom videl, katera je bila bolj pridna!« Dekleti sta milo zajokali, saj sta se prvič v življenju za tako dolgo ločili druga od druge, vseeno pa sta ubogali očetov ukaz.

Skoraj odveč bi bilo povedati, da sta bili obe enako marljivi, toda konec meseca, ko je oče (kralj) pogledal njuni kuverti, je videl, da je dobila ena 130 jurjev, druga pa samo 70. Že je hotel

zlit ves očetovski (kraljevski) srd na drugo dekle, toda njegov kritični duh je spoznal, da ni krivo dekle, ampak nekoliko čudno izvajanje načela delitve dohodka po delu, čeprav je kasneje, po treznem preudarku, spoznal, da je to za prehodno obdobje popolnoma razumljivo.

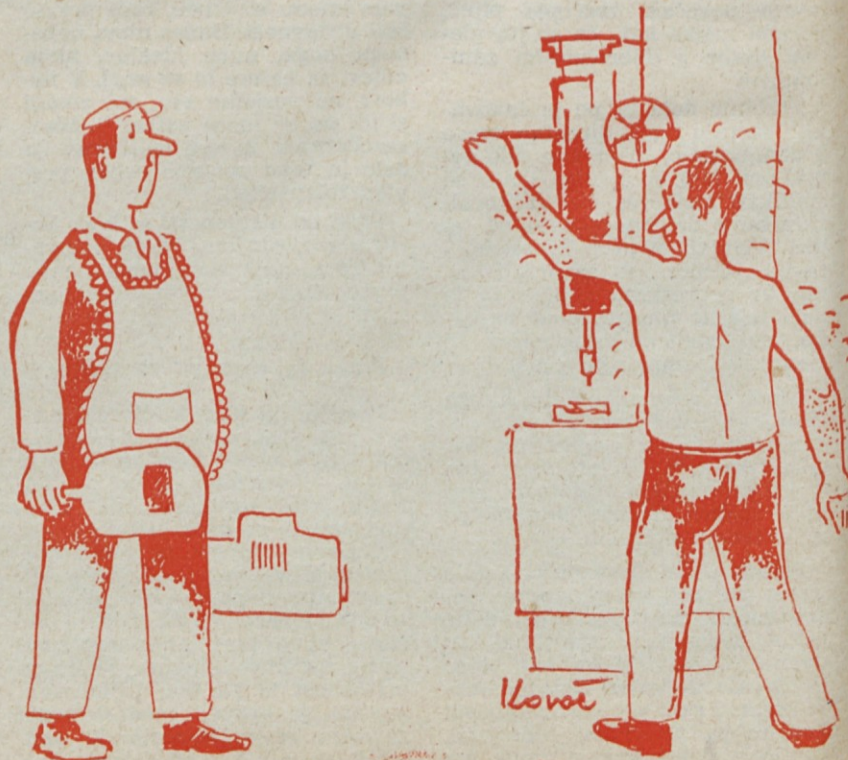
Drugo dekle se je kmalu poročilo z nekim fantom (seveda kraljevičem), prva pa je raje ostala v službi in tako so srečno, v slogi živeli do konca svojih dni. Opomba pravljicarja: Jaz se z očetovim (kraljevim) sklepom ne strinjam, toda resnici na ljubo sem zapisal tako, kakor sem slišal.

A. STRŽINAR

Sram večkrat brani to, česar zakoni ne prepovedujejo. Seneka

Užij radost takoj, ko jo ugledaš, ker drugič je ne srečaš več v isti lepoti in svežini. Traven

Upanje je obroč, ki ščiti srce, da ne počl. Fuller

V tovarni naj bi se počutili kakor doma

Časopis »Litostroj« izhaja mesečno (s posebnimi prilogami) v nakladi 5800 izvodov — Ureja ga uredniški odbor — Glavni urednik dr. Branko Vrčon — Odgovorni urednik Pavel Perko — Tehnični urednik Ester Lampič — Tel. uredništva 56-021 (h.c.) int. 246 — Cena posamezni številki v prodaji 50 Sdin — Poština plačana v gotovini — Rokopisov ne vračamo — Tiska tiskarna ČZP »Primorski tisk« v Kopru